Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 27 май, 1975 шу. • № 64 (5135). • Мах 2 кеп.

«Комсомольская правда» редакце коллективага, авторски активага, газет дешарашка

Деза накъостий!

Аз дег тIера дакъала дуьц шо «Комсомольская правда» хьалхара номер араялча денз шовзткъе итт шу дизарца. Парте чIогIа мах бу коммунистически идейность йолаш, лергдоацача ленински васкеташта, советски халкъа сийлен революционни, тIемеи къахьегамеи традицешта мутIахьа йолаш къона тIехье кхеяра гIулакха юкъе газето лоаччача доккхача дакъа. Советски кагирхой дуккхача ноахалений хьинар дола комсорг да аьнна ала мегаргда «Комсомольская правдах». Миллионаш болча кагийча нахеи мехкарашеи нийса лоархI цунах шоай доттагIи наставники.

«Комсомольская правда» оагIонаш — Ленински комсомола, вай беррига сийлахьча кагирхой турпалча, къахьегама, тIема гIулакхий къаьгтан дог гохадолийташи йола летопись. Цар хьахьекхад Комсомольск-на-Амуреи Магниткеи, Турксиби Днепрогэси хьалъеш, хьалхара колхозаш вIашагIъехкаш, наха юкъе културеи знанеши йоаржаеш хинарашта карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама.

Цар дувц тIема фронташкеи тылеи фашизм йохаьь котало йоккхилга Iалашдеш хиннарий, йохаьь городаши юрташи меттаоттаеш хиннарий, целине хьалхара мул боаккхаши космосе хьалхара никъ буллаши хиннарий къонахчалахи деналахи. Вай деношка а коммунизм хьалъяра эггара лоархIамегIча участкашка баха кагирхой хьинаре оарцагIбоах газето.

«Коммунизм хьалъе Iомале» яха ленински васкет хинна а хиннад дIахо хург а да коммунистически общество хьалъяра бахьан йоккхагIа йолча ноахаленаша лоаттабаь къовсам дIахо бахьа безача къонала керттера девиз. Дерригача комсомольски кепайоазон журналистий декхар — из васкет кхоачашдара, керда денале гIулакхаш карагIдувлара кагирхой дегаш уравттадар, цар инициативеи хьинари дерригача низашца тьаллацар.

Аз дег тIара ловца боаккх «Комсомольская правда» коллективана, цун авторски активана царна керда творчески толамаш карагIдувлар а лоаш. Кагий нах хилара тарра тIах аьнна хилалаш, кхы а къаьгагIа, сакъердамегIа язде, вахар кIоаргагIа довза хьажа, кердеи прогрессивнии мел дар хьинаре хьаллаца, вайна дIахьалхашка ахара новкъарле еш мел долчоа духьала майрра къовсам лоаттабе, хьинаре пропаганда е дикагIа йолча опыта, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяр, вай парте XXV-гIча съезда даха ма-доаггIера накъадахар духьа лелаеча социалистически яхьа хьалха хилара оарцагIбаха кагирхой.

Шун къахьегам дIахо йодача хана а коммунизм хьалъяра беркатерча гIулакха тIаберзабаь хилба!

Л. БРЕЖНЕВ,
Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь.

«КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА» ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

В. И. Ленина васкетацтен Коммунистически парте, гIулакхан тешаме хургболаш кагирхошта кхетам луча доккхий хIамаш карагIдувларах, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара кагирхой хьинаре оарцагIбахарах **Октябрьски Революце** орден лойла **«Комсомольская правда»** газета.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Торонех пайда эцаш

Доккхеи бехктоккхамеи декхараш латт нислагIча пятилетка укх тIеххьарча шера тха отделене кхаш леладерашта хьалхашка. КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал шоай бIарччача шера дедезача гIулакхий программа сапна тIанйцача отделене къахьегамхоша доккхий социалистически декхараш тIанйцад. ХIара гектара тIара план 21,4 центнер йолча 26 центнер кIа, план 30 центнер йолча 55 центнер хьажкIаш, 150 центнер планал совгIа йолаш, 350 центнер шекара свекла, иштта планал совгIа йолаш кхийола культураш чу я дош деннад.

Дика хьувкъам кхебара тешаме лард йолла гIерташ низ дIахоачар дир отделене кхаш леладераша. Техника дика тоа а дь агротехнически дикагIйолча хана дIадоладир бIаьстан кхашкара балхаш. Лоацача хана соцайир лаьтта Iайна тIоадал. ДикагIйолча агротехнически хана дIайийра бIаьсти юв эррига юртбоахама култураш. ДIадийна фу 86 процент цхьоалагIча класса кондици йолаш дар, 14 процент — шоллагIча класса. Ший ханнахьа йоакхо йир гурахьа дIайийна хинача културашта минеральни удобренешца подкормка яра, оасара баьцашта, зене йолча садоаллача хIамашта духьала гербицидашца обработка яра.

Лакха хьувкъам кхебара лоаттабеча къовсаме духхьала тешаме лард йолларах далац. Культура из чуэца йиш йолаш хьувккъалца царна оасар деф, минеральни удобренешца подкормка еш, хий дуллаш Iушал де деза. Къаьстта лоархIаме да юртбоахама културашта тIоадал ца эшийтар. Из дика кхетаду тха отделене.

Керттерча дакъе ялата култураш кхею тха отделене. Иштта, 560 гектара тIа кIа, 700 гектара тIа ялата хьажкIаш. Къахьегама Шеча Байракха, «Знак Почета» орденаш лелаеча Борщигов Лакас, Ленина орден лелаеча Абдулмежидов ХIарона, Башуев Данила, Териев Мусоста кулгалду йиъ звено хургья хьажкIаш кхееш. Л. Борщигова, Д. Башуева звеношкара эррига а 300 гектар хьажкIаш хий дуллача кхашка дIайийна я. ХIьта кIа 530 гектар да хий дуллаш.

ХIанз, республике йокъал эттача хана, беррига теркам юртбоахама културашта хий диллара тIабахийта болх беш ба отделене механизатораш.

ДогIан хьисапе хий детта йиъ установка я отделене. Царех цаI вIашагIъелла дукха хац. Цу установкашца вегетацийни хьисапе кIина цкъа хий дилла чакхбаьннаб механизатораш. ХIанз Борщиговеи Башуевеи звеношка хьажкIашта хий дуллаш да.

Дика къахьег хий дуллаш болча беррига механизатораша. Iуйрийна ялх сахьат даьлча денз сарахьа бархI сахьат даллалца болх беш, норма 2,5 гектар йолча юкъера лаьрхIача 6—6,5 гектар лаьтта хиьа дузаду царех хIаране. ХIьта царна юкъе яьржача яхье хьалха ший новкъостаца Ибрагимов Махмаца Висчтаев Iимран ва. ПланагIа хий ца дуллача 30 гектар гурахьа дийнача кIина хий тоха торо лехар цар.

ХьажкIий хIара гектара 450 кубически метр хий кхоачийт оаха, хIьта кIина гектара — 350 кубически метр. Хий тохалехьа цхьайолча участкаш тIа минеральни удобрени тосс.

Дика вIаштIехьдаьхад механизаторий балха хьалаш, совбаьккхаб балхацара материальни безам. ХIара механизатора спецбарзкъаш деннад, дийцахьа хIаране кхойтта сомал кIезигагIа доацаш ахча эц. Цул совгIа хий техача хIара гектарах пхи килограмм луш ялат лургда.

Тхоай балха хьоккхамаш кхылох ца деш болх бергба оаха дIахо йодача хана а. ХIьта укх шера тIанйца социалистически декхараш кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаргда.

С. БАКРИЕВ,
Шалински района «Южный» совхоза цхьоалагIча отделене агроном.

СИГАЛА ДАХАД «СОЮЗ-18»

ТАСС ХОАМ

1975 шера 24-гIча мае московски ханах 17 сахьати 58 минотехь ялча Советски Союзе сигала дахийтад «Союз-18» яха космически кема, из лехкаш я кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт, подполковник Климук Петр Ильичи бортинженер Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Севастьянов Виталий Ивановичи юкъевола экипаж.

«Союз-18» сигала дахийта лерхIаш дар фуд аьлча, из да 1975 шера 12-гIча январе «Союз-17» яха транспортни кемеи «Салют-4» яха станции цхьана урагIъяхача хана дIайолаяь эксперименташ «Салют-4» яхача орбитальни Iилман станцеца дIахо яри никъ бара тайп-тайпарча режимашка кема къаьсткъаьста йолча элементаштеи системаштеи обработка яри.

«Союз-18» кемаца цIаккха а хадаш бола радиои телевизионни бувзам оттабаьб.

Шаккхе а космонавт могаш-маьрша ва, Бортовой системаша лерттIа болх бу, отсекашка лаьттан дараштаргга дола хьалаш лоаттаду.

Космонавташ новкъостий П. И. Климуки В. И. Севастьянови шоашта хьалхашка оттаяь программа кхоачашъе болабеннаб.

«СОЮЗ-18»: ДIАХО НИКЪ БЕШ ДА

ПОЛЕТА УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 25 МАЙ (ТАСС). 25 мае Московски ханах 15 сахьат доалаш Лаьттан гонахь 14 го баьккхар «Союз-18» яхача космически кемо.

Сийсара, никъ бара траекторена коррекци яьчул тIехьагIа, «Союз-18» яхача кема орбита параметраш укх тайпара я.

— Лаьттана эгара дукхагIа гаьна дIаьннача (апогее) — 384 километр;

— Лаьттана эгара кIезигагIа гаьна дIаьннача хана (перигее) — 322 километр.

— го баккхара ха — 92,3 минот;

— орбита оагIора ластар — 51,6 градус.

Тахан дийнахь 13 сахьат даьлча дIадоладеннад балха дя «Союз-18» яхача кема тIа. Радиобувзама аргIанара сеанс йолча хана кема командира П. И. Климука хоам бир белгалъяьча программагIа экипажо болх бу аьнна.

Телеметрически информаце даннешкеи космонавтий докладашкеи хьежжа, кема бортовой системаша лерттIа болх бу. Новкъостий Климуки Севастьянови могаш-маьрша ба. ДIахо никъ беш да «Союз-18» яха кема.

«САЛЮТ-4»: ДIАХО ХЬОШ Я ЭСТАФЕТА

«СОЮЗ-18» ЯХАЧА КЕМА ЭКИПАЖ — «САЛЮТ-4» ЯХАЧА IИЛМАН СТАНЦЕ ТIА

1975 шера 26-гIча мае, 9-гIча феврала денз автоматически режимах болх беш хиннача, «Салют-4» яхача станце тIа яьккхай космонавташ П. И. Климуки В. И. Севастьянови юкъе бола шоллагIа экипаж.

Космически аппараташ гаргайоалаяри, хьатIаяри, вIашагIхоттари хьалхагIа управлене автоматически система новкъосталца, цул тIехьагIа 100 метр юкъ йисача кулг-кара чакхдаьккхад экипажо. ВIашагIа хетта «Салют-4» яхача станце бортовой системашка хьежачул тIехьагIа, цун помещене чу а баьнна станце тIа цун хьалхарча экипажо дIадоладаь тохкамаши эксперименташи дIахо е лаьрхIа йола программа кхоачашъе болабеннаб космонавташ.

Электромагнитни излученей спектра тайп-тайпарча диапазонашка Малх, планета, седкъаш Iомадеш хургда Лаьттан тIера геолого-морфологически объекташ, цун атмосферерчеи космически аренашкарчеи физически процессашта тохкамаш дергда, медико-биологически тохкамаш дергда, хIьта иштта станце конструкцена, бортовой системашта, аппаратурена испытани ергья.

Космонавташа новкъосташа Климукеи Севастьяновеи хоам баьб станце эррига системаша лерттIа болх беш хиларахи шоаш могаш-маьрша хиларах.

Подполковник КЛИМУК Петр Ильич

Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Климук Петр Ильич ваьв 1942 шера Брестски областерча Комаровка яхача юрта. 1964 шера Черниговски лакхера тIемаавиационни училище чакхъяьккхачул тIехьагIа ТIема-Фецарча Низашка гIулакх деш хиннав.

1965 шера Петр Ильич дIаяьваьв космонавтий отрядаца. 1973 шера денз Ю. А. Гагарина цIерагIча ТIема-Фецарча Академе заочно дешаш ва.

1973 шера декабре П. И. Климук «Союз-13» яхача кема командир а волаш космосе вахав.

Петр Ильич Климук — 1963 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член ва.

Космонавта да Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIем тIа веннав. Нана — Марфа Павловна Брестски областе Комаровка яхача юрта яхаш я.

Петр Ильича сесаг — Лилия Владимировна 1-гIа Московски медицински институт яьккха я. Звездный городоке болх беш я. Космонавта дезале хьалкхуви воагIа ворхI шу даьнна воI Миша.

СЕВАСТЬЯНОВ Виталий Иванович

Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Севастьянов Виталий Иванович ваьв 1935 шера Свердловски областа Красноуральск яхача городе.

1959 шера Московски авиационни институт чакхъяьккхачул тIехьагIа Виталий Иванович болх бе волавеннав конструкторски бюро. Цул тIехьагIа аспирантура яьккхай, технически Iилмай кандидата Iилман степень йоаккхаш диссертацена защита яьй.

1970 шера июнь бетта «Союз-9» яхача кема тIа бортинженер а волаш эгара хьалха космосе вахав В. И. Севастьянов.

В. И. Севастьянов — 1963 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член ва.

Космонавта дай нанеи — Иван Григорьевичи Татьяна Георгиевнаи — пенсионераш ба.

Виталий Ивановича сесаг — Алевтина Ивановна «Кердадараш» яхача кепайоазон агентстве болх беш я. Севастьяновгlар шийтта шу даьнна йиIиг Наташа школе дешаш я.

ТОЛАМЦА КХОАЧАШДИР ДЕКХАРАШ

Укх деношка пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча квартале республика потребительски коопераце болхлошта юкъе йоаржаяьча социалистически яхьа итогаш йир Нохч-ГIалгIай респотребсоюза правленеи пачхьалкхеи торговлеи, потребкоопераце болхлой профсоюза обкома президиумеи.

Торговле болх дика вIаштIехьбаккхарах 1300 сом ахчан хьалхара преми а луш Респотребсоюза правленеи профсоюза ЦК-и карара кара тела ЦIе байракх хьожайир Ачхой-Мартановски райпо коллективана. Торговле болх тоабеча, юрта боахама болхлой хьашташ дикагIа кхоачашдеча дуккха дика хIамаш карагIдаьннад цунна. 101,7 процент кхоачашъяьй розничи товарооборота план.

Иштта 1000 сом ахчан преми Респотребсоюза правленеи, пачхьалкхеи торговлеи, потребкоопераце болхлой профсоюза обкома карара кара тела ЦIе байракхи хьожайир Назрановски райпо «Коопгастроном» объединене коллективана. 1975 шера объединене чуйоагIача 54 предприятех 42 къахьегама доккхий толамаш дахарца совленагIа 63 эзар сома мах а товараш а дохкаш кхоачашдир розничи товарооборота план. ДIадахача шера хьалхарча квартала планаца нийсдича 11,3 процент дегIаера из. БIаьстани ахкани де дезача балхашка дика кийчъяьй, кхоачам хилла дохка товараш хургдолаш болх вIаштIехьбаьккхаб.

Заготовительни балха гIулакхаш дика вIаштIехьдахарах 300 сом ахчан кхоалагIа преми а луш Респотребсоюза правленеи пачхьалкхеи торговлеи, потребкоопераце болхлой профсоюза обкомеи карара кара тела ЦIе байракх елар Веденски райпо заготконтора коллективана.

Укх шера хьалхарча квартале дика толамаш дахарах Сийлеи грамоташ елар Надтеречни, Ножай-Юртовски райпо, Аргунски горпо, Гудермесски Сунженски райпой «Коопунивермагашта», «Кооплехтехсырье» базана, кхычарна.

А. ЕВЛОЕВ,
Респотребсоюза организационно - массови балха отдела воккхагIвола инструктор.

КХАЛНАЬХА ШЕРА СИЙНА

КПСС обкоме хилар Дунеи халкъашта юкъера кхалнаьха шу дIадахьара йолча республикански комиссе заседани. Цига дийцар ВIашагIкхийттача Къамий Организаце Генеральни Ассамблее XXVII сессе дIаккхайкадь долча Дунеи халкъашта юкъерча кхалнаьха шераца ювзаенна мероприятеш республике вIаштIехьъяхарах дола дешаш.

Республиканска комиссе председатела КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро членалла кандидата, халкъа тIахьожама республикански комитета председатела Р. А. Саламовас комиссе балха керттерча лостамий хьакъехьа информаци йир гулбеннараштa.

Заседане иштта къамаьлаш дир комиссе председатела заместитела КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова, комиссе членаша НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Г. Склокина, КПСС Назрановски райкома секретара С. М. Бекова, министраша — юстице И. А. Албастова, бытовой гIулакх дара Г. И. Инаркаева, просвещене М. У. Умарова, Социалистически Къахьегама Турпалаша швейни объединене швеяс М. П. Ушаковас, А. Шериппова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода № 18 йолча установка начальника Т. Б. Летковскаяс.

Комиссе заседане вIашагIъехкар балха группеи секретариати.

15 июне — Советашка хоржамаш

ХАЛКЪА ТЕШАМ БЕННАРАШ

Республике дIахо хьош да депутаталла харжа кандидаташ оттабаьрашца харжархой вIашагIбетталулга. Малгобекски района № 18 йолча юкъерча школе чакхдаьлар № 86 йолча Малгобекски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа кандидат оттаьча Коригова Закречун Iайшетаца харжархой вIашагIкхетар.

Республика Лакхехьарча Совете шозлагIа харжа оттаьча хьехархочун I. З. Кориговай вахарах а балхах а дийцар гулбеннарашта кандидата доверенни болча цу школа хьехархоша Р. М. Доловас, Р. И. Олейниковас. Цар беррига харжархой тIахьийхар новкъост Кориговайна тIехьа пхийттлагIча июне цхьабарт а болаш кхаж тассара.

Кандидата наказаш луш къамаьлаш дир школа хьехархоша Н. С. Болтаевас, А. С. Базоркинас, Л. Н. Дозорча, Т. М. Ломовцевас, кхычар.

Собрани чакхйоалаш I. З. Кориговас дег тIара баркал аьлар шийх боккха тешам а бенна республика лакхехьарча органе харжа оттаьча беррига харжархошта.

• • •

Селхан Вознесенски културa ЦIагIа гулбеннабар «Кавказ» колхоза къахьегамхой. Цига уж вIашагIкхийттар № 88 йолча промысловски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа кандидат оттаьча Жилютина Александра Александровнайца. Цу дийнахьа а Чкалова поселке бахача харжархошца а вIашагIкхийттар А. А. Жилютица.

• • •

ЧIоагIа безаме тIанйцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат вола НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Боков ХьакIаьша Хьажбикар цунца вIашагIкхета гулбеннача Грозненски аьшкабетона конструкцей завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха.

Собрани хьайийллар парте Заводской райкома секретара С. С. Батаева.

Къамаьл де дош делар А. Шериппова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода инженера Л. И. Михеевайна. Х. Х. Бокова вахарах а балхах а дувцаш белгалдаьккхаб цо шийна тIадилла гIулакх цIена кхоачашдеш из хилар, ший низ а хьинар а кхо ца деш республика экономикеи културеи дегIайоалаяра цо новкъостал деш хилар. ДIахо оратора гулбеннараш тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа партеи халкъеи тешаме воI Боков ХьакIаьша Хьажбикар хоржаш кхаж тассара.

Къамаьл даьча Х. Х. Бокова чIоагIа баркал аьлар харжархошта иштта шийх боккха тешам боларах, хIьта № 25 йолча Строительни округерча харжархошта дош а делар ший низ, хьинар кхо ца деш халкъа гIулакха дIалургда ше аьнна.

• • •

Харжархой вIашагIкхийтар НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат волча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарaца Керимов Муса Абдурахмановичаца. Собрани хьайийллар «Гехинский» совхоза парткома секретара А. Д. Дидаева.

Собране къамаьлаш даьча «Гехинский» совхоза директора В. Б. Аслаханова, совхоза механизатора Б. Хацаева, Гехински бархI шера дешача школа комсомола комитета секретара В. И. Мишенкос, совхоза цхьоалагIча отделене парторганизаце секретара У. Исмаилова харжархой тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа парте а халкъа а тешамеча воIа М. А. Керимова тIехьа кхаж тасса.

Къамаьл даьча М. А. Керимова харжархошта чIоагIа баркал а аьлар, шийх тешам бенна тIадилла гIулакх цIена чакхдаккха ше гIортаргва аьнна дош а делар.

ЭРРИГА КИЙЧО ЯЬЙ

Тахан а кхадж тасса харжархой тIаэца кийча я Малгобекера № 4 йола хоржамий участок (председатель Ф. Ф. Иванов). Хоза кийчдаьд участок чуйола цIенош, хIанзлехьа гIандаш, истолаш оттадаьд, кийча я къайлагIа кхадж тассаре йола 4 кабина, кхы мел эшараш долчун лоархIам баьб.

Дукха хIамаш да участкови комиссе плана тIа белгалдаьха. Уж дизза кхоачашдеш хилар бIаргагу укхаза нийсвенначоа. Комиссе членашца а агитаторашца а семинараш яьй шоай декхараш дIадовзийташ. Харжархой спискаш оттаяьй. Беррига кийчой балха тIахьожам лоаттабу комиссе членаша.

Харжархошта юкъе дукха кхетама болх чакхбаьккхаб И. И. Ступаков заведующи волча цу агитколлективо. Пхеза а ялхазза а шоай харжархой болча хиннаб агитатораш — № 16 йолча юкхьанцарча школа хьехархой, № 18 йолча пожарни даькъа болхлой. Цар харжархошта юкъе къамаьлаш даьд РСФСР а Нохч-ГIалгIай АССР а Лакхехьарча Советашкеи моттигерча Советашкеи хургдолча хоржамех советски социалистически демократех, КПСС ЦК апрельски Пленума соцамех, советски халкъ фашистски Германел котдаьнна 30 шу дизара цIей деззарах, кхыдарех.

— Харжархошцара болх дика лелабу беррига агитатораша — йоах Ступаков Иван Ивановича, — Цхьабакъда царна юкъе а белгалбаха лов сона № 16 йолча школа заведующи Т. И. Голубович, цу школера хьехархой Е. А. Бочарова, В. В. Марухина, кхыбараш. ХIанз харжархошта кандидаташ дIабовзийташ ба тха агитатораш.

Эрсий а, нохчий а, гIалгIай а меттала керда газеташ, журналаш, тайп-тайпара литература да деша. баь болх дIатIаязбеш журналаш, справкай истол долаш дика кийчъяьй агитпункт, участкай а округий а схема, агитаторий, агитпункта балха планаш я хьалтеха, цахаддаш дежурство вIаштIехьъяьккхай. Лоацца аьлча беррига бехктокхам кхетабеш лелабу укхаза Советашка хоржамаш дара кийчо яра болх агитатораша а хоржамий комиссе членаша а.

• • •

Иштта да гIулакхаш Малгобекерча дукхагIйолча хоржамий участкашкеи агитпунктaшкеи.

Цхьабакъда массанахьа-м дац. Тхо цец-амагIа даьлар Вознесенскерча кхоалагIча районни инженерно-технологически службера агитпунхте кхьачача (агитпункта заведующи нов. Мамцов). Дийнахь 3 сахьат даьннача хана 22 мае тхо дига кхьачача дIакъайла латтар из. ТIехьашкахьа гIолла, вешта аьлча РИТС-а конторе гIолла тхо дIачудаьлча чухь баьде яр, сердал чуйоагIаргйоацаш дIатIакъайла дар дахчан кораш, вIалла саг а хиннавий - хьогI укхаза аьнна хеталуш.

Кораш хьадийлла сийдаьнначул тIехьагIа дIахьежача истолаш тIа дIанийсдаь тайп-тайпара литература дар, бедаьрхIача балха плани участка схемеи яр, справкай истол, беча балха журналаш.

Агитаторий балхага хьежача гучадоал цкъа-шозза, дукхагIа хинар а кхозза мара агитатораш харжархой болча ца хиннилга, хIьта дукхагIбараш вIалла хиланза болга. Укхаза агитатораш ба кхоалагIча РИТС-ера болхлойи № 1 йолча юкъерча школера хьехархойи.

А. ХАРСИЕВ,
тха соб. корр.

АГИТАТОРИЙ ДОШ

ЛоархIаме дош гIоттадир агитаторийн а политинформаторийн республикански совещание къамаьлаш даьраша: агитационни дешах боала пайда. ХIаьта, нагахьа санна хIанз укх сахьата из массанахьа а массаза а биззача бехктокхамца теркалдеш ца хилар — из да дешах гIулакха пайда балац лынна хетар.

Керда производственни задани лу болхлочоа. Хьаккхашта дIатIа а ваха дIаала мегаргда цунга: еррал норма а я хьа, еррал ахча а доакххаргда Iа. Цхьабакъда кхыча тайпара хет, из мел лоархIаме да, участка, цеха, завода гIулакхаштеи планаштеи цунах мел гIойле ягъя хьахьекхачул тIехьагIа. ХIаьта вокхар фу даьд цу заданех? Къаьстта хьона хIана еннай из? Циггача дагахьа хеталу массазарчоа, хIара деннарчоа лакхе хьалтIаваьлча санна, тIаккха йовзаш йола технологически операцеш къаьстта шоай тайпара лоархIами маIани долаш а хиле дIаотт.

Массаза а яхье хьалхарча моттиге хIана латт Назрановски «Электроинструмент» завода инструментальни цех? Латт, цига агитатора тIадуллаш дола гIулакх парторганизаце эгара лоархIамегIеи бехктокхамегIи долчарех а лаьрхIа оттадендаь.

Иштача гIулакхах — дийна партийни дош наха юкъедахьарах — дика лоархIаву агитатор, коммунист Котиев Махьмада Ахьмад.

Итт шу совгIа хьалха вера из инструментальни цехе. Ший балха моттиг корайир цунна йоккхачен барт тайначеи коллективе: слесарь-лекальщик хилар цунах. Циггача дIайийцар из КПСС членалла, хIаьта, коммунист ше хиларах тарра, заводе эгара хьалха еча кхоачашйир цо ший пхе шера план.

ЧIоаггIа уйла тIаяхийте ладувгI инструментальни цеха болхлоша агитатора А. Котиева еча беседашка. Из да цун дош аьннача хилар.

А. Котиева болх беча цехе дукха ба цун наькъагIа болхараш. Боарам ца толхабеш болх бу цеха коллективо, бетт - бетта кхоачашъю производственни заданеш. Цигарча 14 саго, хIанзле а шоай пхе шера заданеш кхоачаш а яь, 1976 шера чотах болх бу. 38 коммунистически къахьегама ударник ва цехе. Беррига болхлой политически экономически образоване системе дешаш ба, 5 саг техникуме, 17 саг болх беча кагирхой сайрийнарча школе деша вагIа. Болхлой къахьегамеи политически хьинар айденнад цехе. Цу гIулакхех докха дакъа доалл коммунистически хьисапе къахьега болхлой оарцагIбахара агитатора трибунах бизза пайда эцаш волча цеха агитатора Котиев Ахьмада.

Къахьегама Шеча Байракха орден лелаеча А. Котиева, парте Нохч - ГIалгIай обкома член ше хиларах тарра, шийи беседаш каст-каста КПСС чурен арахьарен политика дIайовзийтара хетаю, советски патриотизман пролетарски интернационализман уйла дег чу йоссаю ладувгIараштa.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дукхача шерашка а дика а болх барах КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Сийлен грамота еннай Котиев Ахьмада.

Агитаторийн политинформаторийн совещание яьча доклада тIа белгал ма-даккхара, юххьанцарча партийни организацешта уйла чIоагIагIа тIайохийт къахьегача коллективашта юкъе беча массово-политически балха. Идейно - кхетама болх тоабар, багагIа ю политически агитаци пайданагIа хилийтар духьа пленумаши партийни активаща, идеологически балха секретарий заместителий совещанеши семинараши яьй партийни комитеташа. БагагIа политически агитаци е оттаваьв цхьа эзари ах эзари гаргга кулгалхо, ворхI эзар политинформатор, вийтта эзар агитатор.

Дагардар дувца йиш йолаш уж нахаца вIашагIбеттабаларо тово хулийт берригаш а хIана бац аьнна бола къахьегамхой политически влияниена юкъеоза, идейно-кхетама болх хьалхашка латта деххараш кхоачашдара дукхагIа тIаберзабаьи хьадлагIен лелабе.

Шерра-шера дукхагIа хул республике инженерно - технически болхлоех, юрта боахама специалистех бола политинформатораш. ХIанз уж берригача политинформаторех 50 процент гаргга ба. Цу гIулакхо партийни организацешта новкъостал ду производства кулгалхой хиларах тарра инженерно - технически болхлой шоай гIулакхаш тоадара а дикагIа влияни е.

Укх тIеххьарча шерашка лоархIаме хувцамаш хиннад агитаторий составе а: цар общеобразовательни боарам лакхбеннаб, агитатораштa юкъе дукхагIа хул мастераш, бригадираш, хьалха латта болхлой, колхозхой — уж беррига за агитаторех 70 процент ба.

Предприяти, цех, шоай новкъостий дикагIа бовзаро аттача доаккх агитаторий декхар — бIарччача коллективана а къаьст-къаьста хIара сага а хаддаза идейни нравственни воздействи елга. Грозненски химкомбината агитаторашa партийни организацена докха новкъостал ду къахьегама коллектив паччахьалкхен планаш кхоачашъе оарцагIъяккхара. Укхазара агитколлектива 125 саг юкъе волаш я — уж ба сменай начальникаш, механикаш, мастераш, бригадираш, боккхагIбола аппаратчикаш, хьалха латта болхлой. Парткомо хIара квартале занчеш ю царца, балха опыт дIахьа эцийт, царна хьалхашка кулгалхоша къамаьлаш делга вIаштIехьдоах. Комбинате дукха ба чIоаггIа бехктокхаме а лоархIаш дош аьннача долаш болча наьха къахьегамца коммунистически гIулакх хилийтар духьа болх беш бола агитатораш. Царна юкъе: Мамаев Мавлет — слесарий бригадир, А. Павлов — цеха отделене начальник, А. Сафонов — цеха смена начальник, кхыбараш.

Къахьегача коллектива членашта юкъе дукха болх бу агитатора А. Павлова. Дукха ха йоаццаш гIулакха лакх а ваь цеха отделене начальникалла вахийтав из. Шийгара масал а гойташ, дешацеи гIулакхацеи коллектив оарцагIйоах цо кхоачамаш лаха, бедал кхое, тIайица социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашде. Производственни толамаш дахарах Къахьегама Шеча Байракха орден еннай цунна.

Декхараш тайп-тайпара а гIулакхаш дукха а да агитатора. Бурув тохара балхий Малгобекски управлене дукхача къамех болча наькха коллективе болх беш волча агитатора, СССР Лакхехьарча Совета депутата Ш. Х. Эсмурзиева теркалду ший массово-политически болх чIоагIа лоархIаме хилар. Даим агитатора теркама юкъмоттиге латт парте чурчен арахьарчен политика дешаш, КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума материалаш, КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даь Кхайкарал. СССР Лакхехьарча Совета сессе балха итогех лаьца ше беседаш еча хана Ш. Эсмурзиева белгалдоах вай мехка лакхерча законодательни органа депутаташ интернациональни доттагIал долаш хилар. Коллективана хьалхашка а хIаранеца къаьст-къаьста а беседаш еча хана коммуниста Ш. Эсмурзиева чIоагIа уйла тIайохийт коллективаша санна, иштта хIара болхлочо а планаши социалистически декхараши кхоачашдара. Агитаторо дешаца а шийгара масал гойташ а наьха уйла тIаерзаю дIаухийтача бедала, материалий кхом бар духьа къовсам лоаттабара, социалистически доалахьей хьурмат де Iомабу уж. Къахьегамхошта юкъе ше нийсвелча цо массаза оал царга: вай мехка халкъашта юкъера, социалистически содружества мехкий доттагIал чIоагIде гIертадаш.

Бакъдар аьлча, идеологически балхах хьахулараш бокъонца нийсбаьча бустамаш хьахьокха сел атта дац. ХIаьта а цунах пайда баргбола никъ гуш ба. Эгара хьалхарча аргIанна из да МагIалбикерча бурув деттарий творчески хьинар тIа-тIа дуккагIа айлуш хилар, паччахьалкхен планаши тIайица социалистически декхараши кхоачашдеча царна карагIдувла доккхий хIамаш.

Царех докха дакъа кхоач агитатора, СССР Лакхехьарча Совета депутата, бурув деттача смена мастера, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Сийлен грамота еннача Ш. Х. Эсмурзиевна. **П. МАКСИМОВ.**

СУРТАШ ТIА: Ш. Х. Эсмурзиев и А. М. Котиев.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС ДЕГIАКХУВЛАРА НОВКЪА

1975 шера ше хьайича шена 50 шу дизара юбилей деддаргда мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтттахимически промышленноста проектировани еча Грозненски паччахьалкхен институто. Грозненски мехкен мехкдаьтти чакхдоахилга дегIакхувларах даькъе дукха хIама карагIдаьннад института коллектива ах бIаь шера.

ХIанз «Грозгипронефтехимо» оттаьча проектах КПСС XXIV-гIча съезда Директиваш нислагIча пятилетка планах белгалъяь кхоъ йоккха объект — Павлодарски, Мозырски, Кременчугски мехкдаьтта чакхдоаха заводаш хьалъеш латт.

Коллективо дика къахьегама толамаш дахарах тешалдеш да укх тIеххьарча диъ шерей ах шерей СССР мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтттахимически промышленноста Министерства проектни институташта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг лелаеши Минефтехимпромен профсоюза ЦК-ах карара-кара тела ШIе байракх дIа ца хецаш «Грозгипронефтехима» лелаеш хилар.

Уж бацхьа дика карагIдаьннараш хьахийнад къахьегам вIаштIехьбоаккхилга даим эргадоахаш тоадар, проектироване хьалха латтача методех пайда эцар, хIара саган коллективаштен юкъе шерра социалистически ях вIаштIехьъяккхар бахьан, цул совгIа грозненски проектировщикашта таханарча дийнахьа Iилманеи техникаеи карагIдаьннараша дIа ма цехха йола керда прогрессивни технически решенеш дахар бахьан, ихьан дешаца аьлча, балхаца творчески гIулакх цар деладарах.

Проектировщикашта юкъе кIезига бец изобретателаши рационализатораши. Дукхача изобретеней автораш ба института керттера специалисташ Б. И. Луговой, Т. Ф. Круглова, В. В. Заманов, С. В. Макарьев, Э. Л. Рисенков, В. А. Левиев, кхиабараш.

Производственни планаш тоаме кхоачаш з еш нислагIа пятилетка дIайолаеча гIоне изобретенешта 12 свидетельство ийцад института специалисташа. ХIанз изобретенейи открытейи гIулакхашта йолча СССР Паччахьалкхен Комитете экспертиза еш латт институто яьча изобретенешта. 4 изобретени балха юкъейихьай, 12-нех проектни документацешка пайда ийцаб.

ДIахо кепа тохача материалаша газет дешарашта йовзийт института специалисташа кхоачашъяь технически проблемаш, цу балхаша кор гIортолга ю общественни эффективность лакхъе.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ ЙОАККХ НПЗ

НПЗ — мехкдаьтта чакхдоаха завод. Электроэнерги тела мича могаргда НПЗ? МогагIхилар бакъдаьд «Грозгипронефтехимо» керда вIашагIъеллача перспективни разработкай сектора специалисташа. Цар лаьрхIад температура лоха хиларах пайда ца эцаче йIовхалах электроэнерги яккха (из я мехкдаьтта продуктайн технологически пишикий кIураца дIаухача газеи йIовхал).

Вай заман НПЗ-шка температура лоха йола йIовхал дIайоаккх хицен фецен (мехкдаьтта продукташ шелъеш), заводаша ерригача пайда эцача электроэнергех 30 процент гаргга яо цу гIулакха дIаухийт. Цунца цхьана, ханна специалисташа лаьрхIай, нагахь санна температура лоха йолча йIовхалах 20 процент йолчох электроэнерги йоаккхача пайда ийдача электроэнергеца мехкдаьтта чакхдоахача заводий хьашташ дизза кхоачашде торо хургхилар.

Б. И. Луговой керте латтача сектора коллективо (хоадам боллаш: аьлча технологаша Л. М. Водиевас, Г. Г. Старицкаяс, А. Ш. Бузало, механика В. А. Никитина) вай мехка юхьанца установкас мехкдаьтта продукташ тергIолчен электроэнерги йоаккхаргIолчен Павлодарски НПЗ лаьрхIа йолча установка предварительни технически документаци кийчдаьд. Лоацца аьлча, электричествоца ше IалашъергIа установкас.

Мехкдаьтта продуктаех йIовхал хьекъоастаярен тIаккха цунах электрически энерги яккхарен принцип чоалхане яц. Из санна йолча установка (е заводе) хинен фенен метта фреон хургья мехкдаьтта продукташ шелъеш. Лоха я фреона кIежйоаха температура, цхьабакъда цунца цхьана цун Iи чIоагIа низ болаш я. Температура лоха йолча йIовхалон технологически пишика чуркIураца йина хьаухача гIазаша сов дукха йIоахъяьча фреонови Iанарон электрогенератораца цхьана хетта йола турбина кхестаергья. Турбина болх бе йолалу... ток эшача дIайода.

Из способ кхы а беркатегIа я Iай аханарчул электроэнерги дукхагIа луш хиларца. Атмосферни шелало кор гIортолга ю фреона Iацараштa конденсаци е, цунца лакхлу электроэнерги яккхара процессах хьабоала пайда. Иштта Павлодарски НПЗ лаьрхIа проектировани яьча установкас шера 18 эзар гаргга киловатт-сахьат энерги лургья, хIаьта Iай — 30 эзар киловатт-сахьат. Дика аьттув луш дола хIама да из, ховш ма хиллара, Iай дукхагIа йоаю электроэнерги аьхкичул.

Температура лоха йолча йIовхалах электроэнерги яккхаро торо лу мехкдаьтта продукташ шелъеча хихи фехи кхыча хIамаехи пайда эцилга дIадаккха.

Электроэнерги яккхара фреонови цикл лакха технико-экономически хьокхамаш лаха торо ялараца а белгала я. Цу блокашка электроэнерги яккхарга дIадодар вай мехка юкъера дIадодаш долчул шоза гаргга кIезигагIа да (0,933 кеп киловатт-сахьатага дIадоча метта 0,5 кепиг).

1 киловатт-сахьат энерги яккхара оттаьча мощностага дIаяхийта капитальни вложенеш а шозза кIезигагIа я мехка юкъера лаьрхIача дIайохийтачул (290 сома метта 145 сом).

Уж тайпа энергоблокаш НПЗ балха юкъеяхьар «Грозгипронефтехима» специалисташа бакъдаьча тайпара, хIанз технически кхоачашдулургдола декхар да.

ЭВМ КЕРДА ДЕКХАР

ЭВМ (электронно-вычислительни машина) «МИНСК-22» «Грозгипронефтехиме» НПЗ-йи установкайн проекташ уттаеча процессаштен оборудованенои инженерни расчеташ еш дукха балхаш кхоачашду. Проектироване ЭВМ-ах пайда эцаро торо лу инженерни къахьегамга дIадоцуш лоадарал совгIа, расчетайн торонийи варианташ дукха хьалха чотах лу балхий дикал лакхъе а, цунна дикагIа йола вариант хержарга а.

Дукха ха яц ЭВМ хьаяь. Иштта мара дукха ха яц института цунах пайда эца а. «Грозгипронефтехима» «Минск-22» яхача ЭВМ тIа болх беш ба хьамбал дола, тоьал эшаеш йола кагирхой. Уж ба Л. А. Поддегаева, Л. И. Волкова, Л. И. Кашпирина, В. И. Ващенко, Г. К. Рунасова санна бола инженераш, операторашъ, техникаш, вычислительни техника отдела начальник А. М. Шипарчук, иштта кхыбараш.

Уж бухгалтере болхлой — Л. А. Куликова, Е. С. Кутырева, А. С. Алексеевай С. Н. Плотниковай ба проектировщикий къахьегамай алапенен учет лелае машина «Юнаяь-раш». Цо эшаш йола вычисленеш а йий кийчдаь арадоаккх расчетни платежни документаци, бухгалтерски статистически отчетность уттаю, цо торо лу бухгалтере эгара дукхагIа болча балха йизза механизаци е.

Цу хьакъехьа цхьа масал доладергва вай. Института эзар специалист юкъеволча коллектива 10—15 минута алапена начислени яь йоал «Минск-22» яха машина. Из болх вин бухгалтера-расчетчика 2—3 дийнахь бу.

Машинас наха тIерабаькхаб расчетни книжкаш тIа йоазув дара болх. Машинописни текстаца цIена йоазув даь расчетни листокаш хьатол машинас, уж листокаш шоза вIаматIа а расчетни книжкай ярел. Юха а кхьата экономи хул.

Алапена начисленех ярей кхыча операцехи мукъабаьннача расчетчикий института отделайи подразделенейи баланси балха анализ е шортта ха я.

Е. ГРУДИНИН.

№ 10 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча, иттлагIча номер тIа нисъехк материал я РСФСР-а, НГIАССР-а Лакхехьарча Советашкеи моттигерча Советашкеи хоржамаш дара хетаь. Царна НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Г. Склокина язъяь «Советий советски хоржамий системай демократизм» яха бетта цхьа хулача политдийнахьа беседаши политинформацеши, докладаши яра йола методически разработка, «Дагестанская, 45. Агитпункт» — иштта цIи йола харжархошта юкъе массово-политически болх боаржабарах дувцаш йола редакционни статья.

Блокното кепатехай КПСС ЦК апрельски (1975 ш.) Пленума материалех лаьца беседаш, политинформацеш, докладаш яра йолча тематикапа, эшаш йола литература белгалдоаккх.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА ДИКА ФОРМАШ

Эзар гаргга саг болх беш а волаш йоккха предприяти я Грозненски вагонни депо. Уж ба тайп-тайпарча къамех бола нах. Цун партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, парте XXIV съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X, XIII пленумий решенешца хьалхле а лелаеш, цу предприяте коллектива болх тIаберзабу депо экономика дегIайоалаяре, интернациональни, атеистически кхетам лу коллектива членашта. Массово-политически болх тIаберзабаьб коллектива члений къахьегама а политически а хьинар лакхдара, цар творчески инициатива дегIайоалаяра, плачаши тIайица социалистически декхараши кхоачашдара шерра яхь йоаржаяра.

Вагонни депо коммунистически къахьегама коллектива цIи лелаеш йола предприяти я. Цига болх беш ва 642 коммунистически къахьегама ударник. Коммунистически къахьегама коллектива цIи лелаеш я вагонашта деповски заводскойи ремонт еча, полсобно-заготовительни цехий, вагонашка технически хьажара пункта, промывочно-пропарочни станце, 13 бригадаи сменаи коллективаша.

ИттлагIча пятилетка чотах болх беш ва 70 саг.

Коммунистически къахьегама ударника цIи яккхара тIехь къовсам лоаттабеш 212 саг ва.

Производственни толамаш дахарах дуккхаза а СССР машинаькъа министерстваси машинаькъа Къилбаседа Кавказа управленеи совгIаташ деннад вагонни депо коллективана, иштта КПСС Грозненски горкома грамоташ тийшай цунна. ДIадахача шера III-чен IV-чен кварталашка Сийлен республикански доска тIа яьккха хиннай.

Депо кулгалхошеи партбюроси хаддаза йоакхо ю план, социалистически декхараш кхоачаш а тIеххоачаш а дара, къахьегама овсарле лакхъяра, болхлоша культурни салаIара эша хьалаш хьахилийтара.

Депо коллективо производственни толамаш дахара доккха новкъостал хул партийни бюрос беча политически кхетамеи балхах. Кхетадеш ма-дий, сага политически сакхетам лакхагIа ме хул обществана хьалхашкара шиъ бехктокхам цо дикагIа кхетабелга. Цунга хьежжа хьинарегIа къахьега дог доагIа цун.

Иштта болхлой общественни сакхетам лакхбеча боккха лоархIам болаш я гойтара агитаци. Хоза оттадаьча стендо, плакато, лозунго, кхычар сага теркам шоашта тIаоз, лоацача дешаща е суртаца дIаловзийт хьалхашка латта декхар, из толамца кхоачашдара тIахьех. ХIаьта гойтара агитацена боккха теркам тIабохийт депо партийни организаце. ПлакатагIа, хен-хайнахьа ма-йоаггIара хувцаш эргайоах из.

Шоай производственни гIулакхаш дувцара, культурни салаIара, кердача газеташкеи журналашкеи хьажара, дикача беседага е лекцега а ладувгIара болхлой гуллуш йола моттиг я цIе уголок. Из хоза а йоаггIаш йолча гойтара агитаци а кийчъяр боккхача лоархIаме да. Цудухьа депо цIеча уголоке цу гIулакха къаьстта уйла тIайохийт. Пенашца хьалтеха доахк кIоаргга чулоацам бола, таханарча дийнахьа/ советски наха хьалхашка латта декхараш дIаловзийташ дола, хоза кийчдаь лозунгаш, плакаташ. «Ударни шера — ударни къахьегам!» яхача лозунго тIахьех укх пятилетка тIеххьарча шера хьинаре къахьегара. «Даьхенна — хьинаре къахьегам!» «Ма хулла кIезигагIа хIама дIа а дохийташ продукци дукхагIеп дикагIеи йоаккхаргья!» «Къахьегарга хьежжа ду сий а!» «Вай мехка хьа мел дер халкъа доалахьа да».

Уж тайпа лозунгаши плакаташи доахк депо коа а цехашка а.

Йоккха моттиг дIалоац Коталон 30 шу дизарах долча лозунгаша.

Шоаш тIайица социалистически декхараш кхоачашдара болхлой оарцагIбахара боккха лоархIам болаш да депо «Вагонник» яха пенгазета а. Цу тIа керттера моттиг дIалоац хьалхалаттарий опыт дIайовзийтара а дIайоаржаяра а. Цу тIа бувц производствера дикагIбола нах, цар доаха толамаш, царгара хьокхам эцара тIахьех болхлой.

Производственни плани тIайийва социалистически декхараши кхоачашдара юкъе доккха дакъа лоац комсомольцашеи кагирхошеи. Дукха ба царна юкъе къахьегама ветеранашца нийса толамаш доахаш бола нах. Царех язду комсомольски прожектора тIа.

КIезига дакъа лацац депо радиогазето а болхлой общественни сакхетам лакхбара тIехь беча балха юкъе. Цо бувц шоаш кхо ца беш болх беш бола коммунистически къахьегама ударникаш. ХIаьта иштта бола нах кIезига бац коммунистически къахьегама предприяте. Массавар царна тIехьакхера тIахьех радиогазето.

Болхлой общественни сакхетам лакхбара боккхача лоархIаме я политически кхетам балара уж формаш. Цудухьа депо партийни организаце хаддаза ший теркама кIала лоаттаю уж.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

«КЪАХЬЕГАМ — СА РОМАНТИКА»

Иштта цIи йолаш дар дIадахача шоатта дийнахьа Грозненерча профессионально - технически училищай дешархоша С. М. Кирова цIерагIча парке оттадаь цIей. Из хетадаьдар Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара.

Сийлахь-боккхача Ленина дегIача памятника гонахьа зизаш а даьхна, торжественно гIа боаккхаш цигара парке кхоач мугIарагIа болха хургбола къона болхлой. ТIаккха цига цар дIайолайир тайп-тайпара йола спортивни яхьаш.

Парке баьхкача нахага дешархоша гайтар шоай технически творчества изделеш. № 6, 12 йолча кхалнаькъа училищай мехкараша — шоаш кийчъяь торташ, конфеташ, булкаш, кхыйола кагий хIамаш, № 26 йолча училища мехкараша — шоаш даь барзкъаши прическаш.

ЦIей торжественно хьадийллача Баьццарча театре гулбеннача наха хьалхашка училищеша арахецача профессиональни болхлоех лаьца къамаьлаш дир профтехобразоване республикански управлене начальника А. Е. Кучерова, комплексно-экспериментальни бригада бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Ш. Хаджиева, «Красный молот» завода слесара, къонача болхлой наставницас К. И. Шияновас, № 5 йолча училища дешархочо Симагина Олгас.

Театре баьхкача наха доккха концерт оттадир иллеи халхареи Нохч-ГIалгIай ансамбла артисташа а училищай самодеятельни артисташа а.

Концертал тIехьагIа цIей чакхдоаккхаш дукха тайп-тайпара ракеташ кхийсар.

Ю. ЮСУПОВ.

СУРТАШ ТIА: В. И. Ленина памятника юхе зизаш доххаш; технически творчества выставке.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурташ.

Конвейер тIа йоал «Москвич»

«Москвич-2140» яха керда машин хьае кийчлуш я Ленински комсомола цIерагIча Московски автозавода ерригa подразделенеш. Ер шу чакхдоаллаш йолалургья из арахеца...

Цунга хьожилга тIехьадоахар, хIаьта хьожа а ца хьожаш вунах язде безам а бацар. Ювцаш яр опытни образец яр, цудухьа «Авто-Москвич» яхача объединене генеральни директора Валентин Петрович Коломниковеи керттерча конструктора Игорь Константинович Чарноцкеи массаза а оалар: «язде хIанз а хьалха да».

Тохкамаш деш латтар, цудухьа цун даиеш наха дIайовзийта сиха бацар конструктораш. Доллача хIаман ший ха я. Юххера а хьакхаьчар са аргIа. Инженера-токкамхочо Барзи Леонид Давыдовича, машин завода коанаIарех ара а яьккха, ко сога хьаделар.

Да чамза дар, хотта, кхаьла, кизгашта хьатIаетталу колд. План хувца йийзар. ХIанз мала цецвоаккхаргва Iа цу машино сахьата 152 километр сиха никъ бора аьнна? Цхьабакъда наькъа халача хьалашка эгара хьалхара гIа цунца баха безаш хилар — из ший тайпара маIан долаш дар.

Пхи минут мара-м яьннацар айса мел йоаккха ха цу машина ко бе делла се ваьгIача санна сона хетаделча. Прибораш аьттув болча тайпара ехкай, рычагаши кнопкаши «бIаргашка лелхац». Тахан хаддаза болх байт аз «дворникашка». Из кнопка хинна хиннар дIатIакховда мара ца везаш, кIезигагIа эшаш хулча вокхарна лакхе йоаллаш. Циггача цхьа хIама гучадоал сона, кнопко болх бе йолайолийт кизгаш цIендергаш меттел, хий деттарг а. ЧIоагIа аьттув болаш цхьана тарьяьй уж шин операци.

Города юкъерча къеча наькъашкара ара а даьле, гобаькха болачи Московски автонаькъа тIа доал тхо, цул тIехьагIа — городал арахьарча наькъа тIа. Передачаш къоастам болаш хувцалу, рычаг гьыва яккха ца езаши аттен я дIаюха лостаеш. Мотово болх атта бу, хIаьта машина массал вIалла хо а лац. Из холу хьона хьалха йолхача машинел хаддаза хьалха вувла везаш хилавах Спидометр тIа хьожсо — 130. Сов сихъяьй. Из, бакъдар аьлча, цу моча дийнахьа сов я. Вешта, тIехдика «лоац никъ» машино, тормоз техача ха хьекхац.

Километраш уд, хьидда йоха. Заводе кхача деза, тохкамхочун Барзе ха чакхйоалаш латт. Цу машинаца ваха юхавеча самукъадоал, вешта массаза а иштта ца хила а ма тарлой из. Цудухьа лаьрхIа даьча тохкамашка хьожаргда вай.

«Москвич-2140» — дика йовзаш йолча «Москвич-412» яхачунгара модернизаце дыкъе баькха цхьаькха цхьа гIа ба. ХIаьта а, из эцаргйолчоа дукхача хIамашта геттара керда я из машин. Паччахьалкхен комиссе я мога а яь из тIайицар, тIаккха конструкция наькха санна кердаькхай ала йиш я вайга. Автомобильни Iилма тайп-тайпарча доакъошкарча цхьа ткъаьх специалисто пха бетта хозахетлаь даьдац цунна тохкамаш. 30 эзар километр никъ баьчул тIехьагIа мара кулгаш яздазар машин конвейер тIа оттае бокъо луш йолча актана.

Фу башхало йоал хIанзарчен кердачен моделашта юкъе «Москвич-412» а «Москвич-2140» а цхьатара хетаяла тарлу. Цул совгIа, кепа а я уж цхьатара. ХIаьта керда машин «низ болашагIа», кучехьа, товш хеталу. Сов йола хIамаш а кIезигагIа йоахк «2140» кепо «даьр» кхы тайпа куц да. Из белгалдоал капотах, багажника ногIарах, ткъамех, ОагIош шаьрагIа да, хьаягIаш оатхалаш, ира йистош яц, наIарий конаш ногIар тIа а делла къайладаькха да. Улица тIа яьлча «ший йижараштa» юкъе къаьстта куц хетийт машина цун ший тайпарча хьалхашкахьарча батон (пластмассах бань радиатора Iаьржа цхарал) Iаьржа басар хьекхача тIехьашкахьарча бухои.

Двигатела конструкци бацхьа хувцаеннац, низ 75 говра низагара 82 говра низага кхоачабеш боккхагIа хилийта лаьрхIабале а. Двигатела оттаяь из шелъеш йола система толашагIа хургья. Керда оттае лаьрхIад шийлача хана двигатель тешшаме йолайолийтилга Iалашдеш йола карбюратор а (ВАЗ яхача автомобила тIа латтар морг). Аккумуляторни батарея че шеръяьй, стартера низ боккха баьб, хIаьта цар аттагIа хулийт мотор болх бе болаболийташ. ХIаьта а ший хьалхагIа хиннача боараме мара доагадац цо бензин — 100 километр никъ бича 8 литр.

Кердача двигателаца цхьана иштта юкъеяхьа лерхI керда, низ болашагIа йола передачай коробка а чIоагIа алюминиеви картер, чIоаггIа эффективни синхронизатораш, йIовхалашка оттаяьй роликови подшипникаш а йолаш.

Дукха хийцадац тIехьашкахьара мост, нагахьа санна кузована чухьа хьаягIаш хинна брызговикаш дIакъовла йиш хилийта йола чархий колей шеръяр ца лаьрхIача. Хьалхашкахьарча чархий колей а шеръяьй, цу хувцамо, шеко йоацаш, машина опк чIоагIдаьд.

Кхы цхьаькха лоархIаме цхьа хIама а да — кхерамзле. Цхьа бахьан доацаш дацар «Москвичагара» экзамен хьэцаш хиннача Паччахьалкхен комиссена юкъе СССР Паччахьалкхен автомобильни инспекце председатель вахийтар. Из вар конструкце кхерамзленна хьалхашка эгара чIоагIагIа дола декхар оттадар.

Шин тайпара (активни пассивни) кхерамзле къоастаю специалисташа. Хьалхаръяр Iалашъю водителага авари ца е йиш хулийташ долча машина гIулакхаша (наькъа гIоал ца ювлаш, дика лоаллалуш, чIоагIа тормозаш йолаш хилар). Цхьабакъда, нагахьа санна мел аьлча а из хинна яьннаяле оарцагIйоал шоллагIча, пассивни кхерамзлен фактораш. ДегIа хулаш йола чов ма-могга аттача яккха еза цар.

Цу хана мишта хул «Москвич»?

Ко бе а делла Iохайнав хьо, цу сахьате холу хьона синтетически кIала тIатехача сидене форма мел аьттув болаш кораяьй. Водитела лакхалга-лохалга хьежжа эшшача тайпара тIехьашка-хьалхашка татта йиш йолаш я букъ гоха сиинка. Кхерамзленга диллача чIоагIа атто ю керта кIал вуттадеча гIайбилгаша. ТIехьашкахьара хIама кхетача хана фоарта тIехх лораю цар.

1975 шера I апреле денз кхерамзлен тIехкарех пайда эцилга декхар а даь тIадожадаьд вай мехка ТIехкараш хьадехка дезилга (хIаьта уж ерригаче сиденеех доахкаш да) дагадохийт чов яйтаргйоаца кIаьда «облицовка» а йолаш йолча панела тIа сийрдаьннача табло. Машин дIа-юха хьовзаеш дола герга йои цун колонкеи лоза ца вара аьттув болаш я; машин тIаккхийттача хана кона колонка хьалхашкахьа «дIачутаIa», водителa зе дац.

Йоачаш йолча дийнахьа никъ дика бIаргагулга Iалашду «кизгаш цIендеча-дулача» систему. Бийсанна болх бе йолалайта мегаргья «дворникашна» фараш юларга. Водитель кIаьдца валийтара машина чура фо цхьан минута кхозза хувцаш вентиляце система оттаяьй. Чура че йIоахъеш йола дика система а я. ТIехьашкахьара кизга цунах дIатайсача «мазилгаша» — проводаша дIоахду.

Низ болча двигатело дика динамика Iалашъю машинаца: ше латтачара дIахьидда 16,8 секунд яьлча сахьата 100 километрга кхаччалца йод из. Кхетадеш да, цу тайпарча машинана гIоалъюргйоаца гIулакх эшилга. Из Iалашду подвеска стабилизаторо, моллагIча хаоттамагIа дика лелалу протектор а йоаллаш йолча кердача лохача шинаша, кхы тIа а тоаьча шолхача амортизатораца.

Сердалони сигнализацеи хIанзара система латт «Москвича» тIа. Аварийни хьал тIа эттача хана дIа-юха ерзар гойташ йола ерриги фонараш хьаллотаю, импульсни режиме болх бу цар.

Масса автомобиль юхасоцаеш сел атта дац. Цудухьа гидравлически приводи вакуумни усилители йолаш я «Москвича» тормозаш. Хьалхашкахьарча чархий яраш зилай хьисапе я, тIехьашкахьарчар — берда болаш. Тормозий кхолхача система (болх беча хана, запасной, соца латташ) иштта Iалашду системах цаI юкъера яьлча эцаш йола тормоз тохилга. Чархашта блокировка ца хулийташ, хIаьта долче, тормоз техача хана машинага ха ца хьоххийташ йола регулятор а я. Иштта сигнализаци а оттаяьй тормозной система еха хиларах а соца латтача ханара тормоз тохарах а хоам беш. «Стоп» сигнали дIа-юха ерзарах хоам беш йола тIехьашкахьара указателаши шин режим йолаш я: бийсанна сердал кIезигъю.

Конструкце кхерамзленга, токсичностага, гIарага-татага, радионовкъарленашка, технически гIулакх дарга диллача дукхача мехкашка дIадехараш кеи ООН Европейски Экономически комиссе Правилашкеи хьежжа я керда машин...

Базови модель санна хьае кийчъеш я «Москвич-2140». Цун ларда тIа хIанзле хьа а яь тохкамех чакхъяьннай кхы а шин машин: 50 говра низ бола, дарегIча бензинаца болх бу двигатель латтa «Москвич-2138» а «универсала» тайпара кузов йола «Москвич-2137-2» а.

Дмитрий САСОРОВ,
АПН корреспондент.

Хоржамашкара хоржамашка

РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА БОАХАМЕ ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ ХИННА ШЕРАШ

РСФСР а Нохч - ГIалгIай АССР а Лакхехьарча Советашкен моттигерча Советашкен хоржамаш хиначул тIехьагIа вай республика промышленность дегIаухача доккхий хувцамаш хиннад.

Нохч-ГIалгIай АССР промышленноста болхлоша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш хилар къаьгга хьахьокх республика Статистически управлене даннеша.

Керттера лостам

Республика промышленноста болхлой лоархIамечарех цхьа декхар да технически прогресс яр сихделга, ма-могга къахьегама овсарле лакхъелга.

Технически прогресс ярах, къахьегам эргабоаккхаш товарах, товараш хьадара йолча толашагIча опытах биэза пайда эцарах биззача ниэаца пятилетка ударникашка къахьегарах, дикагIа машинехи оборудованехи пайда эцарах шерагара шерага лакхлу къахьегама овсарле.

Къаьстта сиха дегIаух къахьегама овсарле СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате, «Пищемаш», «Электроприбори» «Трансмаш» электромеханически заводашка, Гудермесски медицински инструментий заводе, мебельно-хьун хIамаш еш «Терек» фирме, кхычахьа.

Цу предприятешка къахьегама овсарле дийъ шера лакхъеннай 26 процентагара 80 процентага кхаччалца, аьлча, планагIа лаьрхIачул лаккагIа.

Укхаза белгалдаккха дезаш да РСФСР Министрий Совета Социамга хьежжа еррига республика хьанийнача нийслагIча пятилеткагIа къахьегама овсарле лаккъе еза 29,7 процент.

Пятилетка тIеххьарча шера хьалхарча квартале Грозненски химически комбинате, Грозненски «Электроприбор» заводе, А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкадаьтта чаккхдоахача заводе дегIа мел ена продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьахина я.

Из хьахинна планагIа не хадлаш пайдане боахама комплексаш хьаярах, цунца дуззаленца да сиха Iилман-технически прогресси къахьегама овсарлен лакхъялар.

Iилман-технически прогресс ярца кIезигагIа хул наха деш доле хала балхаш, кердача оборудованеца, машинашта, механизмашта управлени яр а, къьаьача профессешта, специальностаашта метта керда ярш а Iомаю.

Нагахьа болхлоша хьаьха шоай балха ханах 40 процент совгIа яо тайп-тайпара операцеш яра дIаахийта яле, хIаьта кердача къахьегама овсарле лакха йолча станокашка яьлча деца нагахьа мара нийслуш хIама дац кугаццица балхаш делга.

Заводашка, фабрикашка, промыслашка чаккхйоахаш я технически прогресс яр сихдара, производствана болхлой кадраш кийчъелгe тоадара, цар квалификаци лакхъяра тIаерзаь йола мероприятеш, цитта дукха балхаш ду къахьегама дисциплина чIоагIъяра, къахьегама хьалаш, быт, болхлошка салоIийталга тоадара. Болхлой матерьялин безам совбаккхара тIаерзаь а мероприятеш чаккхьякха.

Республика экономика айяра йола юкъмоттигера проблема я хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдар.

Лоархlаме кхоачам

Нохч-ГIалгIайчене — мехкадаьттан мехкадаьттахимически республика. Еррига арахецача промышленни продукцех ах совгIа яр арахийцай мехкадаьтта доахача, мехкадаьтта чакхдоахача, мехкадаьттахимически промышленносте.

Мехкадаьтта даккхара хIанз йола методаш эргаяхара, мехкадаьтта даккхара кердагIен пайданегIен йола методаш таххка а техка парех пайда ийбарак пятилетка дийъ шера республикерча мехкадаьттехоша хьа а даьккха вай мехкарча резервуарашка дIададхийтад 66,5 миллион тонн мехкадаьтта.

КIоаргачара дукха мехкадаьтта луча тIерча мелови тIоанашкара 1974 шера даьккха мехкадаьтта республике деррига даьккхачох 90 процент кагга хилар.

Мехкадаьтта кIеж а етташ скважинашкара доаккхаш дола «Iаьржа дошув» эгтара пайданегIа да. 1974 шера цу методагIа деррига доаккхачох 96,3 процент даьккхар.

Мехкадаьтта скважинашта эксплуатаци еча дикагIйолаа методаш юкъекхахьарах 1973 шера тIаккхийттар 2,4 миллион тонни, 1974 шера тIаккхийттар 1,3 миллион тонни да.

Белгалдаккха деза 1913 шера еррига пачхахьа Россе даьккхар 10,3 миллион тонн мара ца хилар. Из хул 1974 шера Нохч-ГIалгIайчене 10 бетта даьккхар миссел.

ИйслагIча пятилетка дийъ шера Нохч-ГIалгIайчене яьккхай мехкадаьттаца хьайоагIаш йола газ 17 миллиард кубически метр. 1974 шера тIом хиалехьа хьалхарча 1940 шера яьккхачул 45,3-зза дукхагIа, хIаьта 1965 шера яьккхачул 2,9-зза дукхагIа яьккхай газ.

Укх тIеххьарча шерашка мехкадаьттаца хьайоагIача газах пайда эцара коэффициент а лакхъеннай. 1970 шера 66 процент из хиннаяле, 1974 шера 81 процент хилар.

Республикерча буруш деттараша 1974 шера 153 эзар метр буруш техар, 1973 шера техар 145 эзар метр мара йоацача. Скважинаш йоахача эшаш йола йоккхий бурови установкаш, турбобураш, дикагIдола осташ долаш да.

Мехкадаьтта промыслашка шерра пайда эц буровой установкаш аIашагIйоххара йолча зIамигблочни агрегатни методех.

Мехкадаьтта доахача шерра пайда нийбу хьадоаккха «Iаьржа дошув» дукхагIа хилийтара, мехкадаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара хийн фон чуухийтача методех.

ТIоанашта низ тIалоаттабара 1974 шера мезозойски тIоанашта чудахийта хий 10,4 миллион кубически метр хилар.

1969 шера денз дIадоладеннад мехкадаьттан нагнетательни скважинашкарча шин е кхы дукхагIча тIоанашта эксплуатаци елга.

Керттерчарех цаl

Республика мехкадаьттахимически промышленность республика промышленноста доакъоех хьалха латтачарех цаI да, цун флагман я Грозненски химически комбинат.

КПСС XXIV съезда Директиваш тIа белгал ма-даккхара сиха мехкадаьттахимически промышленность дегIаахар хургаа иттлагIча пятилетке а.

Промышленноста цу даькъо пятилетка тIеххьарча 1975 шера арахецa продукци 1970 шера арахецаш хиначул 26,5 процент дукхагIа хулийтаргья, цу даькъе этилови синтетически спирт 12,5 процент, синтетически ацетон 25,9 процент, фенол 28,4 процент, полиэтилен 74,1 процент, синтетически дубитель 12,6 процент.

1974 шера Грозненски химически комбинате арахийцад 44,3 миллион сома маьха пачхьалкхен дикала Знак йола продукци, из хул еррига кийчача продукцега дIадодачох 38,1 процент.

Цу комбинате пачхаьалкхен дикала Знак еннай ялх продукцена: шин тайпарча ацетона, фенола, этилови синтетически спирта, изопропилбензола, альфаметилстирола.

Химически мехкадаьттахимически промышленноста предприятешка дукха хьаду халкъа эша товараш. Нохч-ГIалгIайчен мехкадаьтта чакхдоахараша 1974 шера уж арахийцав 1970 шера арахийнарел 8 процент дукхагIа, хIаьта 1975 шера из продукци 13,1 процент дукхагIа арахецаргья.

Республика мехкадаьтта чакхдоахача предприятешка 1974 шера арахецаш я 10 тайпара пачхахьалкхен дикала Знак йола мехкадаьтта продукташ.

Технически прогресса къоастам бу дакъа

Эгтара сихагIа технически прогресс яра дола промышленноста доакъош лоархIаш да машинашъяри металлообработкен.

ИйслагIча пятилетка шерашка республика машинашъечеи металлообработкаи предприятешка арахеца продукция 1970 шера арахецаш хиначул тIаккхийттай 35,6 процент, цу даькъе машинашъеча — 40,7 процент. Машинашъераша арахец дукха тайпара изделеш, чоалханера мехкадаьтта оборудовани — насосаш, цементировочни агрегаташ, хица тIоанаш лелхийта насосни агрегаташ, шарикови ручкаш, кхыяраш. Берригача болхлоех цхьалагIа дакъа машинашъеча 28 предприяте къахьегаш ба. Шерагара шерага дукхагIа хул арахеца продукци «Красный молот», «Трансмаш», «Пищемаш», «Электроинструмент», «Электроприбор», медицински инструменташ еча заводашка.

1974 шера хьаяь цементировочни агрегаташ 1970 шера яьрел дукхагIа хилар 26,4 процент, мехкадаьтта аппаратураш — 20,9 процент, тракторни прицепаш — 38,6 процент, трансформаторни подстанцеш — 38,5 процент, электрографически аппараташ — 1,5-зза.

Дукха болх бу производствени мощностaш шеръяра. «Красный молот» заводе хьалъеш я фонтанни арматурай цехий блок. «Трансмаш» заводе — тракторни прицепий производство.

1975 шера цхьоалагIча квартала план машинашъечеи металлообработкан промышленноста 101,6 процент кхоачашйир. 1974 шера цхьоалагIча квартале машинашъечеи металлообработкаи промышленноста арахецаш хиннача продукцена тIаккхийттай 9,2 процент продукци. Арахеца мехкадаьтта аппаратураш тIаккхийттай 11 процент, цементировочни агрегаташ — 18 процент, хица тIоанаш лелхийта агрегаташ — 14 процент, тракторни прицепаш — 12 процент, электрографически машинаш — 20 процент.

Йиттa миллиард

Иззал киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай Нохч-ГIалгIайчен электростанцеша нийслагIча пятилетка дийъ шера. 1970 шера яьккхачул 4,4 процент дукхагIа я из.

Халкъа боахама лард оал энергетиках. Промышленносте, гIишлошъеча, юрта боахаме, транспорте, республика халкъа боахама кхыча доакъошка шерра электричество юкъейоалаяро вIаштIехьйоалийт сиха технически прогресс е.

Иштта из доландаь Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашке а боккхача лоархIаме лоархIаш хиннад В. И. Ленина мехка электрификаци елга: «Коммунизм — из да Советски Iаьдали цу тIа берригача мехка электрификаци яри».

Россена электрификаци яра декхар хьалха а доахаш В. И. Ленина лийрхIад духхьала производстве, производствени йоацача халкъа боахама моттигашка пайда ийца ца Iеш, цIена технически проблемаш еча из боккха социальни лоархIам болаш хилар.

Сиха дегIаух юрта боахаме электрически энергех пайда эцилга.

Нохч-ГIалгIайчен еррига колхозаши совхозаши (цхьаннегара дIанеккхача) электрифицировани яь я, цар производства гIулакхашта эшача шерра дIаухийт электроэнерги.

Кхоачамболлаш да ер масал: 1974 шера колхозийи совхозийи производствений гIулакхашта эшача дIаяхийта электроэнерги 1970 шера дIаяхийтачул 68 процент дукхагIа хилар.

ХIанз электричество чуйнлаа да 15 эзар колхозхойи совхоза болхлойи цIенош.

Республика энергетикаша 924 миллион киловатт-сахьат электроэнерги а йоаккхаш толамца кхоачашйир 1975 шера хьалхарча квартале электроэнерги яккхара план.

Хьунеи хьу чакхйоахеи промышленность

Халкъа боахаме боккха лоархIам болаш я хьунеи хьу чаккхйоахеи промышленность. Удельни доалга виллача арахийца промышленноста цу даькъа продукци 1974 шера 2,7 процент хилар.

ИйслагIча пятилетка шерашка хьунеи хьу чаккхйоахачеи промышленноста доакъоша арахеца продукци тIаккхийттай 1,4-зза.

Боккхача теркаме лаьцад бахача наха эша товараш арахецилга. Пятилетка дийъ шера хьаю мебель 42 процент дукхагIа хиннай.

Хьу чаккхйоахача промышленноста шерра юкъеахухь керда технологически процессаш боккха пайда луш йола матерьялаши.

Мебельно-хьун хIамаш еча «Терек» фирма кара а ерзаяь арахецаш я шкаф-сервант.

1974 шера республика лесхозаша, лесхозаша дIайийна а дIаегIа а хьун культураш 1635 гектар я.

Колхозийи совхозийи лаьтташка хьайир 310 гектар йола кхаш лораду хьун полосаш. 30 гектар йолча питомникашка дIадийнад хьунен кIотаргийи.

Деррига а халкъа

Нохч-ГIалгIай АССР арахеца промышленни продукци нийслагIча пятилетка дийъ шера 67 процент тIаккхийттай. Дийъ шера хьалъяьй 30 промышленни предприяти, цех, кхыйола объекташ, дикка кердаьхай керттера производствени фондаш. Эгтара сихагIа дегIанхад технически прогресс еш дола промышленноста доакъош, лакхъеннай цига общественни производства экономически эффективность а.

ИйслагIча пятилеткагIа лакхача темпаща дегIанхай яйга, кхачай, дулха, шурей промышленность.

Нохч-ГIалгIайчен яйгача промышленноста продукци нийслагIча пятилетка дийъ шера дегIаенай 2,2-зза, 24 процент дукхагIа хиннай хьаеш йола швейни изделеш, 1,9-зза чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, 12 процент тIехнахьа дувхаду пазата барзкъаш.

Тайп-тайпарча ассортиментах йола продукци арахец кхачани дулха-шурейи промышленноста предприятеша. Уж продукташ дукха хилар керттердар да халкъа вахара хьалаш тоадара.

1974 шера кхачан промышленноста предприятеша арахийцад 20,5 эзар тонн дулх, 5,6 эзар тонн колбасни изделеш, 1,2 эзар тонн дулхдаьтта, 9,8 эзар тонн ганарий даьтта, 138,3 миллион банка консерваш, 5,1 эзар тонн кондитерски изделеш, 4,1 эзар тонн макаронни изделеш, 122,5 эзар тонн маьхки маьхка булочни изделеш.

1970 шера даьккхачул 11,4 процент дукхагIа хиннад дулх, колбасни изделеш — 14 процент, дулхдаьтта — 16,4 процент, кондитерски изделеш — 10,9 процент.

Еррига республика хьанийцача кхачан промышленноста продукци нийслагIча пятилетка дийъ шера 9,8 процент тIаккхийттай.

Шерагара шерага дукхагIа хул республика хьадеш йола культурно-бытови гIулакхаштен боахамашкен эша товараш. Дийъ шера 38,8 процент дукхагIа арахийцад уж.

Бытови химе товараш цу юкъа тIаккхийттад 1,6-зза, мебель — 1,4-зза, радиоприемникаш 1,4-зза, скобяни изделеш — 21,1 процент.

1971—1975 шерашка йолча пятилетка планагIа йолча КПСС XXIV съезда Директивашка оттадаь декхар да промышленноста массадолча доакъошка культурно-бытови гIулакхашта, боахамашка эша товараш арахецилга хадданза дегIаккхувлилга, шер а деш хадданза цу изделей ассортимент кердайолхилга, цар дикал лакхъелга, керда товараш арахецар вIаштIехьдоаккхилга, уж тешамеи дукхагIа яхаргйолаш хилийтара гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

Цу гIулакха тIадерзадаь де дезар да культурно-бытови гIулакхаштен боахамашкен эша товараш арахецара йола специализированни производствени цехаши хьаеллар, болх беш йолча предприятей технически боарам лакхбар.

«Красный молот» заводе кара а ерзаяь арахеца йоламьй пешкашта эша чона оакъаш, пхьегIашта кIала уттаю алюминиеви подставкаш; «Пищемаш» заводе арахеца йоламьй барзкъаш докъадара йола кронштейнаш, ванна чуйолча цIагIа эша вешалкаш.

Эзараш барий кхоллам

Сиха халкъа боахам дегIабоалабара керттерча хьалех цаI да технически прогресс елга сихдар.

ИйслагIча пятилетка дийъ шера республикерча промышленни предприятеша керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъеяхьара кийчйир 3,4 эзар мероприяти. Цу юкъа промышленни предприятеша караерзаяьй 287 керда промышленни продукци (юххьанцарча промышленни серех). Дийъ шера юхаметта оттаяьй 194 къаьна оборудовани.

Технически прогресс еча хьинаре дакъа лоац дукхача изобретателаша, рационализатораша, цо торо хулийт дIахо а керда техника производствана юкъекхахьа, иштта производство эргаяккха.

Пятилетка дийъ шера Нохч-ГIалгIайчене кийчъяьй 59,3 эзар изобретении рационализаторски предложении, царех 47,5 эзар халкъа боахама юкъейихьай. Производствана юкъейоалаяьча 20,6 эзар рационализаторски предложене пачхаьалкхена 57,2 миллион сом пайда баьб.

1974 шера технически прогресс яра болча республикерча новатораша 216 изобретени 14 эзар гаргга рационализаторски предложении кийчъяьй, царех производствана юкъейихьай 11,2 эзар. 1974 шера производствана юкъейихьача изобретенеша рационализаторски предложенеши баь пайда 16,9 миллион сом да, цу даькъе изобретенеша — 3,1 миллион сом.

1974 шера цар пачхахьалкхенна баь пайда 1970 шера баь хиначул 14,4 процент дукхагIа ба.

Дукхача болхлоша, инженерно-технически болхлоша технически творчестве дакъа лацар — производство айяра йола лоархIаме резерв я.

Предприятешка, организацешка болхлой технически творчество дегIайоалаяра новкъостал дир дукхачейша дакъа доацача тайп-тайпарча мероприятеша.

Массайолча промышленни предприятешка, гIишлошъеча организацешка, совхозашка, кхыча боахамашка хьинаре болх беш я массазара производствени совещанеш, экономически анализа бюро, новаторий советаш.

Изобретателаша, рационализатораша, производстве хьалха латтараша массаза а техк къахьегама овсарле лакхъяра йола керда резерваш, цунца цхьана общественни производства эффективность лакхъяра йола резерваш а.

ШерагIа производствана юкъекхахьа керда техника

Духхьала Iилмеи техникеи сиха дегIаахаоца мара къахьегама овсарле тIа-тIа лаккхе торо дургьяц, дегIайоагIаргьяц социалистически производствени отношенеш, цунца мара хадданза тоадургдац советски наьха вахара хьалаш.

Iилман-технически революце дукха дика хувцамаш ду производства технолоце, кулгалдеш вIаштIехьдоаккхача, къахьегама балха тIа.

Технически прогресс яро дукха болладчун, низ дIа а бохийташ беш бола болх дIабоаккх. Къахьегам тIа-тIа квалифицированнегIен творческегIен хул.

Республика промышленни предприятешка дукха балхаш деш да производстваш кердача техникаца Iалашъяра, дикагIйола техникеи технологии производствана юкъеяхьара.

ИйслагIча пятилетка дийъ шера республика промышленни предприятешка производствана юкъейихьай кердача техниках йола 3,4 эзар мероприяти. Керда арахеца йоланьй 287 кердача тайпаех йола продукци, нхе предприяте балха юкъейихьай вычислительни техниках пайда эцаш йола 6 управлени яра йола автоматизировании система.

Промышленности гIишлошъяри дегIаахарца дувзаденна шерра производствана механизации автоматизации яр керттерча наькъех цаI ба кхычахьа балха баха ма эшша болхлой мукъа а боалийташ, Iалашбар.

Технически прогресс ярах пятилетка дийъ шера кхычахьа балха хьожаве йиш йолаш мукъаваьлар 3,2 эзар саг.

1974 шера швейно-производствени объединене дикагIйола техникеи технологии производствана юкъейоалаярах мукъаваьлар 108 болхло, цо торо хилийтар болхлой чIоагIа эшача дIахьожабе.

«Электроприбор» заводе дикагIйола технологи производствана юкъейоалаярах, производствени процессашта механизаци автоматизаци ярах балха тIа мукъа йолча моттигашка дIахьожаве йиш йолаш 1974 шера мукъаваьлар 188 болхло.

Пятилетка дийъ шера керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъейоалаярах хинна пайда 33,4 миллион сом хилар.

Эггара дукхагIа пайда хилар керда технологи производствана юкъейоалаярахи производствени процессашта механизаци ярахи.

Кердача техниках йола мероприятеш производствана юкъейоалаярах 1974 шера баь пайда 10,8 миллион сом хилар. Из хилар 1973 шера баьчул 2,9 миллион сом дукхагIа.

Керда промышленни продукци караерзаярах (духхьашха промышленни серех) хинна пайда 2 миллион сом да.

Кулгалхой, инженерно-технически болхлой декхаройла ба общественни производства эффективность лакхъяра керда техника дегIа а кхувлаш производствана юкъекхухьилга Iалащдара де мел дезар де.

Общественни производства экономически эффективность лакхъе

Социалистически общества хьалашка боккха лоархIам болаш да арахеца промышленни продукци дикагIа хулийтилга, цох лаьца дийцар КПСС XXIV съезде шийн отчетни доклада тIа Л. И. Брежнева. Республика промышленни предприятешка хоадамболлаш балхаш даьд арахецача продукце дикал лакхъяра, аттестаци яра йола мероприятеш чакхъяхара, стандарташи технически хьалашта тIа-тIа тоадара, цар торо хулийт арахеца продукци дукха дикагIа хилийта.

Дикала категорех аттестаци еш йола предприятеш шерагара шерага дукхагIа хул республике.

1972 шера кийчача продукцена аттестаци йир 28 предприяте е еррига предприятех 18,4 процент яраша. 1973 шера 75 предприяте е 49 процент яраша, 1974 шера 84 предприяте е 54 процент яраша.

1974 шера лакхерча категорех пачхаьалкхен дикала Знак а луш арахийца продукци воззза дукхагIа хилар 1973 шера арахийцачул. Лакхерча категорех продукци арахецаш 1973 шера шин предприяти мара хиннаеце 1974 шера ворхIега кхаьчар уж.

ХIанз пачхахьалкхен дикала Знак а енна арахецаш я мехкадаьттахиме ялх продукци, чакхдаьккхача мехкадаьтта кхо продукци. Швейни производствени объединене пачхаьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш я 8 тайпара берий чоамаш.

Дикка моттиг дIалоац арахецача кийчача изделенаа юкъе цхьоалагIча категорех йолча продукце. ЦхьоалагIча категорех йола продукци я заводашка: «Пищемаше» — 93,9 процент, «Трансмаше» — 98,5 процент, «Электроприборе» — 99,5 процент, «Чеченингушстройматериалы» производствени объединене предприятешка — 96,1 процент, швейни производствени объединене — 9,6 процент.

Промышленни предприятешта хьалхашка оттадаьча декхарех лоархIамегIарчарех да продукце ассортимент кердаяхар, цун дикал дикка лакхъяр.

Арахецача продукцена аттестаци а еш из дикагIа хилийтар пайдаце да пачхаьалкхена а предприятена а. ХIана аьлча пачхахьалкхен дикала Знак еннача производствени гIулакхашта йолча изделешта оптови маьха тIатох поощрительни мах. ХIаьта халкъа эша товараш арахецача лакхлу потреблене фондаш.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара, фабрични марка бахьан долаш, дукхагIа яхийтара къовсам лоаттабар КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш тIа белгала нидаккхара общественни производства экономически эффективность лакхъяра дола керттерчарех цхьа декхар да.

Пайда дукхагIа

ИйслагIча пятилетка дийъ шера еррига республика хьанийцача баь пайда 2 миллиард сом хилар.

1974 шера промышленни предприятеша пайда бара план 1,4 процент тIеххоачаш а еш, планал совгIа 4,6 миллион сом пайда бир.

Продукцена реализаци ярах дикка пайда хиннаб — 331 эзар сом, из хул планагIа лаьрхIачул 12,9 эзар сом дукхагIа е 4,1 процент дукхагIа.

Продукци арахецара рентабельность шерагара шерага лакхлуш латт. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате полиэтилен арахецача 1970 шера беш хинна пайда 23,4 процент мара боацача 1973 шера 55,3 процентагех 1974 шера 74,9 процентагех кхаьчар, фенол арахецача 1973 шера 157,8 процентагара 1974 шера 168,4 процентага кхаьчар.

Ермоловски ДОК-е фаттана хьокхаш фанера кийчдарах 1973 шера беш бола пайда 1,7 процент хинна бале 1974 шера из кхаьчар 16,1 процентага.

1974 шера Грозненски химически комбинате культурно-бытови гIулакхаштен боахамашкен эшаш йолча изделей, Грозненски «Металлист» заводе арахецача скобяни хIамай рентабельность а лакхъеннай.

ГIишлошъелга дегIаахар

ГIишлошъераша хьинаре къахьегарах пятилетка дийъ шера республика халкъа боахаме пайда ийца пачхаьалкхен капитальни вложенеш цхьа миллиарди 176 миллиони сома маьха я.

ДIададхача дийъ шера хьал а яь болх бе йолаялийтай йоккхий промышленни предприятеш: Грозненски газ чакхйоаха завод, Малгобекски маькх ю завод, Знаменски чхьагIар доаккха завод, цементни завод, бедай йоаца гIишлон матерьялаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, Ачхой-Мартановски райпромкомбината канцелярски хIамай фабрика, Грозненски аьшкабетона конструкцей завода маркхала-бетонни цех, «Трансмаш» завода керттера корпус, кхыйола объекташ.

Пачхаьалкхен капитальни вложеней чотах болх бе йолаялийтай 933 миллион сома маьха керттера фондаш.

Тоаденнад къахьегамхой бахара-бытови хьалаш — цар ийслагIча пятилетка дийъ шера ийцай 660 эзар квадратни метр йола квартираш, кооперацей специсточникийи чотах яьраш йоацаш.

Вахара-гIишлой кооперацей цу юкъа хьалдаьд 39,5 эзар квадратни метр цIенош.

Цул совгIа, пачхаьалкхен кредита новкъосталца, болхлоша, гIулакхерча наха, колхозхоша, интеллигенце шоай Iоадаь ахча дIа а дохийташ хьалдаьд 574 эзар гаргга квадратни метр йола цIенош.

Пачхаьалкхен капитальни вложеней чотах гIишлошъераша хьал а яь эксплуатаце дIаеннай 29,7 эзар дешархочох моттиг йола 32 школа, 295 моттиг йола больницаш, 1150 саг тIаэца поликлиникаш, 3685 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждениеш.

Колхозаша, совхозаша, промышленни предприятеша шоай средствай чотах финансироване кхыча источникий чотахи дукха гIишлон балхаш даьд.

Республика подрядни гIишлошъеча организацеша 1975 шера январе-феврале 24,2 процент дукхагIа балхаш даьд соахка цу юкъа даьрел.

Дикка дукхагIа гIишлон-монтажни балхаш даьд «Грознефтехимремстрой» треста гIишлон-монтажни управленеша, № 121 йолча гIишлон-монтажни поезда, «Севкавнефтегазстрой» объединене № 10 йолча гIишлон-монтажни управлене, «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-юхалелача механизировании колонна, кхыча организацей коллективаша.

1974 шера хьалхарча бийъ бетта хиннарел укх шера цу юкъа наха чубаха цIенош хьалдара дIаяхийта капитальни вложенеш 24 процент дукхагIа я. Цу даькъе моттигерча советий предприятешкеи организацешкеи — 79 процент.

105,9 — 110,9 — 127,4 — 136,2

1970 ш. 1971 ш. 1972 ш. 1973 ш. 1974 ш.

Проценташца 1970 шерац нийсдича машинаш ярей металлообработкаи продукце юкъара боарам лакхбалара темпаш.

113,4 — 126,0 — 129,0 — 158,8

1970 ш. 1971 ш. 1972 ш 1973 ш. 1974 ш.

Проценташца 1970 шерац нийсдича культурно-бытови гIулакхаштен боахамаштен лаьрхIа изделеш хьаелга дегIаахара темпаш.

Проценташца 1970 шерац нийсдича мехкадаьтта - химически промышленноста производство дегIаахара темпаш.

105,8 — 111,5 — 117,6 — 123,1

1970 ш. 1971 ш. 1972 ш. 1973 ш. 1974 ш.

Изобретенеши рационализаторски предложенеши производствана юкъеяхьарах хьахинна экономически эффективность — миллионаш сомаш.

1971 ш.	1972 ш.	1973 ш.	1974 ш.
10,9	11,6	17,9	16,9

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Республика байракхаа кIал

27 МАЙ — АФГАНИСТАНА РЕСПУБЛИКА КЪАМАН ЦIЕЙ, КОРТАМУКЪАЛЕН ДИ.

Доаржадаь ткъамаш а долаш йолча лоамаш аьрзе сурт тIалатта Iаьржа-цIе-баьццара байракх ягIа Афганистана Республика столица тIа — Кабула тIа — теркаш. Цу керда-ча байракхо белгалйоаккх 1973 шера 17 июле Афганистане оттаь республикански строй, «ПаргIатон, нийсхон, вошала символ я» аьнад цунах паччахьалкхенна кертелаттачо, республика премьер-министра Мухаммед Дауда. Тахан Кабуле массе метте бIаргагу республикански байракхаши даьхен духьа хьинар ца кходенш къахьегара халкъ тIахьехаш дола лозунгаши. 27 мае — Афганистана къаман цIей, 1919 шера халкъо яьккхача кортамукъален Ди. ХIаьта ши бутт баьнначул тIехьагIа 17 июле, белгаллоаккхаргда республика ши шу дизар. Шейш къаьстта чIоагIа дездергда мехка деррига политически, экономически, культурни вахар гулденнача столице.

Афганистана столица Кабул Вавилона ханнаръяр — ширача замалахьа деза Къулбехьенн Къулба-Малхбоалени Азе мехкаш Иранаца, Юкъерча Азеца, Европаца дувзадолийташ дола караванни наькъаш тIехдувла центр хиннай. ХIара замо ший фост дитад города сибата тIа. Къаьнарча культура элементаш хIанзарча, модернистски элементашца вIашагIъийнай укхаза, укх тIехьарча шерашка хьалдаь гIиргаш аьттув болаш дIанийнад столица архитектурни ансамблаца. Мимараш, маьждигаш, гувний босашка гIолла IоhудоагIа, город кхаь даькъа йикъа крепостий пенаш — Кабуле хиннача дуккхача событей — халкъа восстаней, английски колонизатораш та духьала гIувттара — тешаш. Вай хана ра белгалонаш а дукха я городе. Кизгахи бетонахи хьалъяьй «Интерконтиненталь» яха отель санна йола зданеш. Кабульцаша доккхал ду мел эша хIамаш чу а долаш диэзза вIаштIардаь нах чубахача дIеной йоккхача кердача микрорайонах. Кабула сибат хувцара афганашта новкъостал ду советски специалисташа — гIишлонхоша, архитектораша. Цар новкъосталца 1965 шера Кабуле хьалъяьй цIеноц ду комбинат.

Столица къаьстта хоза хет малх чубизачул тIехьагIа довккъий боса оагIонца дагIача цIеной корашка лампаш лотаелча, цу гIулакхо массе метте бIарг ма-кхоачча лакха уоагIдаха цIеноц дагIа сибат хетийт Кабулах. Цхьабакъда из — хетар мара дац. Ма-дарра аьлча сел ниттал чIоагIа тоаенна а яц Афганистана столица. Цига хIанз а дукха да цхьаккха тайпа паргIато чуйоаца, топпарах даь къаьнара цIеноц. Цудухьа хIанз чакхдоахаш латт города реконструкци е оттаяь 25 шера генеральни план кхоачашъяра балхаш. Из кхоачашъяра новкъостал ду советски архитектораша. Массехк шу даьннача гIолла хIанз къаьнара горнигаш дагIачен бIеха улицилгаш йолчен моттигашка хIанзарча тайпара 9—12-эза вIаштIаръяь зданеш хьалъоттаргья, улицаш шеръергья, йогIа мел езача дIаегIа гаьнаш хургья столице.

Малхбоалеигахьара моллагIа город хоза хетийт дика кийчъяьча базараша. Кабуле шиннахьа я уж. Царех цаI Кабула яхача хи йисте гIолла хьалъулл. Хьашт дола хIама эца йиш я цигара афганцаша шоаш кулга говзалца хьаяьча тайп-тайпарча хIамашкара яьнна дезача европейски барзкъашка ккаччалца. Тайп-тайпарча меттала деча къамаьлий гIараш, хоз кхьыметтел цунна таьна уллача къаьнарча города центральни даькъа тIа а. Цо тIаувэ беррнгаш а — хIаманна дуктIабовла ловш, шоай хьашт долча меттала къамаьл деш бола гIорбаьнна зазыевалаш шоай бIаргашца бIаргаго безам болаш бола кхыча мехкашкара тIанхараш а гIаьххьача маьхах саггота эшаш йола эца хIамаш ниисъяларга сатувсаш бола кабульцаш а. Базар тIара гIар-тата Iуйрийна пхи сахьат даьлча дIадолалий геттара бийса яхача хана мара дижац.

Цхьаькха базар города юккъе Шехрноу (керда город) районе хул. Цигара шера керте миччахана а эца йиш я керда хьадаьнна баьцадзараш соми. Клеткашка доахка дуккха оалхазараш а да шоаш эцаргдараш бахкарга хьежаш. Наьха оазех дIауа цар доаха иллеши къоарзача попугаяша хьекха цIогIаочи. Укхаза массе хана дукха нах хул. Цигача, йисте гIолла хьалъуллаш базар йолча улицилга лаьлле тIайоагIа хIанзара «кадиллак», иштта гулбеннача нахан автомобилаштен юккъе гIолла вира вордаца чугIерт ший хаьс бешара баьцадаараш дахьаш воагIа ахархо, цигтача уж дохка волалу из. «Баьцадаарий базара» сийрдача бесаша цIаккха а йиллугIйоаца уйла дег чу йоссаю, къаьстта я европейцашта.

Хоза кийчбенна ба Кабула улицашка гIолла лела нах. ХIанзарчар тайпара барзкъаш дувхаш ба студенткаш. Царех цаI паранджа тIакхелла къайлаьякха юхь а йолаш йолча кхалсагаца цхьа хIама дувцаш я. БIубенна гIа боахаш боагIа паччахьалкхен учреждененшка гIулакх дераш. Гобаькха хьувэ сигареташи лотерейни билеташи эца яха кIаьнкаш. Духхьашха йоккхача городе ниисвенна, аргIан аренашка гIолла лелаш вар, гучох, кхераш дехьа-сехьа лелх хадданза лелача автомобилех лоралуш. Наьха шоай доалахьарей кагийча частни компанейн автобусаш, массе тайпара басараш дола грузовикаш, легковой автомобилаш, нах кхьыметтел багажникашка а тIехьа чухуваш йола тIанк аьчиа хьалйиза таксеш — из сурт бIаргагурга пхелагIа сахьат доладелча, балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа, кабульцаш цIабаха сихбеннача хана. Укх тIеххьарча хана къаьстта лоархIаме я столицера транспортни проблема. Афганистана республикански правительства соцам баьб къаман автобусни компани вIашагIйолла. ХIанзале а города цхьайолча маршруташка араьннай «Тата» яхача индийски фирма хоза сийна беса автобусаш, уж маршруташ дикка паргIата а йоахаш. Укх гаргга хана кхы а массехк бIаь автобус эцаргья Афганистано. тIаккха хало кIезигагIа хулаш дIа-юха аха йиш хургья кабульцашка хIанз Iалаьмате йоккха моттиг дIалаьца уллача городе гIолла.

Кабул шаьра бIаргагу Ширдарваз яхача дукъ тIара. Тахан города тIа теркаш ягIа халкъа вахарера дукха хIамаш хIанзле а хийпача къоначча республика байракхаш.

...Ши эзар километр совгIа дIаьха да советско-афгански доазув. Цо Советски Союзи Афганистана Республикеи вIашагIа ца къоастаеш хиларал совгIа, вIашагIтох уж халкъий паргIатон кортамукъален бахьан долаш, социально-экономически прогресс бахьан долаш, машар чIоагIбар духьа. Къаман цIей хиларца дувзаденна советски наха лов шоайла доттагIал долча Афганистана халкъо керда вахар хьалдеча толамаш дахар.

А. ПЕТРОВ, Р. МУСИН,
ТАСС корреспонденташ.

ЛИССАБОН. Халкъа боахама лоархIамерча доакъошта национализаци яра правительства тIаийца решени хьаллолаш ба португальски столице баха нах.

ТАСС фотохроника.

24-ча мае вай республика школай 10-чен 8-чен классай дешархошта бийкар тIеххьара гургал.

Цу дийнахьа тхо хилар Грозненски № 20 йолча юкъерча школе. Нийссача мутIарагIа латт 10-ча класса выпускникаш, сатийна ба цар эIамагIбола доттагIий — 1-ча класса дешархой.

Торжественни линейка хьайиллар школа директора А. Н. Лагутинас. Школа сий лакха лоаттадара тIахьехаш, выпускной экзаменашка дика знанеш гойтар ловш ловца боаккхаш дар школа хьехархоша А. И. Шиловаси Е. М. Бирюлеси дав къамаьлаш. 1-ча класса дешархоша эзаши совгIаташи лу выпускникашта.

Шоашта дешар хьийхача, кхетам беннача хьехархошта, даьшта-ноаношта дешархой цIерагIа баркал аьлар 10-ча класса дешархоша Г. Хуциеваси Н. Щежинаси. Дай-ноаной цIерагIа хьехархошта дег тIара баркал аьлар лора Елкин Михаил Ивановича.

ХьатIаотт торжественни минута. ТIеххьара гургал тоха бокъо лу тIехлийка дешаш болча 1-ча класса дешархошта Брезина Таняйнеи Сулханов Димайнеи.

Кастта ши бIаь совгIа дешархо хургва хьалхара экзамен луш.

СУРТА ТIА: бок тIеххьара гургал.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ХАЛКЪИЙ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша де а доагIаш доккхал ду Ленински халкъий доттагIалах. ХIана аьлча из бахьан долаш, массанена а цхьатарра бокъо луш йола къамий хьакъехьара ленински политика вай Коммунистически парте цахаддаш вахаре чакхъяхар бахьан долаш да керда социалистически вахар кхоллаш дуккхача къамий викалаш юкъе болча царна карагI мел даьннар.

Уж лоархIам бай варгвоацаш дукха да. Хьалха паччахьа хана Россе тIехьайисача йистоех цаI хинна Нохч-ГIалгIайче Советий Iаьдала шерашка хIанзара промышленности, дегIабена юрта бовхами, хьалха латта культурен йола республика а хинна дIаэттай. Советски халкъий барттайнача дезале да цун ираз а кхоане а.

Культура, искусства болхлой декхар да массе а хана Советски халкъашта юкъера цIаккха а дохаргдоаца доттагIал кхайкаде, берригача шоай балхаца из чIоагIде. Из сийлен декхар кхоачашдера шоай низ, хьинар ца кходеш къахьег республика культура болхлоша.

Революци ялалехьа театр, хореографи фуй ховш хиннабац нохчийи гIалгIайи. ХIаьта тахан Нохч-ГIалгIайчен искусство дуккхача къамех латтача советски халкъа искусстве йиза моттиг дIалоацаш я. Цо доккхий толамаш даьхад ше хьахиннача хьалхарча деношка дена духхьал къама доазонашка дIакъовлаенна йоацаш, вежарашха долча халкъий культурацара дикадар хьаэцаш, ший культурах дикадар царна дIалуш хилар бахьан долаш.

Керттерча даькъе хьалха латта эрсий культура а йолаш, Советски халкъий культураша цахаддаш доккха творчески новкъостал дар бахьан долаш, халкъа вахарах дIакъаста йиш йоаца лоархIаме дакъа а хинна дIаэттад Нохч-ГIалгIай театр. Республикерча театрий, концертни организацей репертуараца масса а хана хиннай тайп-тайпарча къамех болча йоазонхой произведенеш. Цо гIо ду хIара халкъа культурацара дикадар дIа-хьа эца, наха интернациональни, патриотически кхетам бала.

Вежарашха долча халкъий культураштa юкъера беркате бувзамаш тIехь-тIехьа шерлу, кIоарглу. Масала, укх тIехьарча кхаь бетта Х. Нурадилова цIерагIча театра коллектив шозза хиннай Къилбаседа-ХIирий республикерча къахьегамхошта шоай говзал гойташ. Цига вай театро гойтай В. Шекспира «Ричард III», А. Пушкина «ЭIамига трагедеш» яха спектаклаш. Ший аргIанна Къилбаседа-ХIирий театр хиннад вай республике Э. Хубецова «Наьна сийле», В. Шекспира «Гамлет» яха спектаклаш гойташ.

М. Ю. Лермонтова а Х. Нурадилова а цIерагIча театрашка чакхдаьхар Коталон сийна вахте этта болча юрта боахама а промышленноста а къахьегамхошта Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизара хетаяь дикагIйола спектаклаш гойташ декадаш.

«Вайнах» яхача паччахьалкхен ансамбла репертуараца масса хана хул тайп-тайпарча советски халкъий халхараш. Иштта йIаьхий я филармоне концертни программаш а.

Москве чакхдувла къамий литературан искусствай декадаш, театрий коллективаш вIашин хьоашалгIа ахар, шоай художественни говзал дIа-хьа йовзийтар чIоагIа пайдане да тайп-тайпарча халкъий культура, искусство дегIайоалаяра, уж интернациональни ларда тIа вIаши гаргаозара.

Нохч-ГIалгIайчен культуран искусствай болхлоша укх тIеххьарча шерашка толамца чакхдаьхад СССР-а Нохч-ГIалгIай АССР-а 50 шу дизара хетадаь литературай искусствай денош Москве, Ленинграде, Российски Федераце кхыча городашка, Къилбаседа Кавказерча автономни республикашка.

Массанахьа, массе а хана Iалаьмате чIоагIа хьожарий безам тIаозаш да СССР халкъа артиста М. Эсамбаева халхараш. Латински Америке, Польше, Германски Демократически республике, Венгре, Чехословаке, дуккха а кхыча мехкашка йовзаш я цун йоккха говзал.

Къахьегамхошта интернациональни а патриотически а кхетам балара боккхача лоархIаме да Москвера, Ленинградера, кхыча городашкара, республикашкара искусства викалаш а болаш, вай республике чакхдоаха доттагIала цIейш, хIаьта иштта дIа-хьа вIаши хьоашалгIа ухаш концерташ увттадар. Вай республикера художественни самодеятельноста коллективаш хиннай Дагестане, Къилбаседа - ХIирийче, ГуржегIа, Украине концерташ гойташ, хIаьта цар говзанчаш хиннаб вай республике.

Белггала дегIаденад Нохч-ГIалгIай литература. Республикерча йоазонхоша дукхагIа язду вай социалистически вахарах, хестабу граждански а Дай-мехка а тIемийн къахьегамен турпалаш. Дерригача советски литература а санна, Нохч-ГIалгIайчен литература низ из халкъа лоIамах, цун хьашташца айхха дувзаденна хиларца ба. «Советски Iаьдал долча ах бIаь шера вайцига хьа а хиннай, дегIа а енай уйланга, ший чулоацамга диллача цаI йола Советски социалистически культура. Цу культура шийна чулоац вай Даьхен хIара халкъа культура а вахара а дикагIа йола оамалаш, гIулакхаш. Цу цхьан ханна Советски къамий культураех хIаране кхача эц алхха ший хьасташкара нийца ца Iеш, кхыча вежарашха долча халкъий духовни ганзех а. хIаьта ший оагIорахьара царна дика влияни а ю, уж йIаьхегIа а ю», — аьннад Л. И. Брежнева СССР 50 шу дизара хетаьйча доклада тIа.

Укх тIехьарча шерашка республика культпросветучреждений балха къаьстта йоккха моттиг дIалоац КПСС XXIV съезда, КПСС ЦК Пленумий, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X, XIII пленумий соцамаш наха дIадовзийтаро, къахьегамхой патриотически, интернациональни кхетам лакхбаро. Цу гIулакха культура болхлоша пайда эц тайп-тайпарча формаехи цаькъехи — тематически сайренех, ленински трибунаех, балха хьалха латтарашца вIашагIкхетара сайренех, доттагIала а къахьегама а цIейх, агитпоездех, агиткультбригадех, иштта кхы дуккхачарех.

Белгалдаьккхача кхоачам ба республикерча культура цIеношка, клубашка 14500 тайп-тайпара сайренаш, диспуташ, концерташ хиннилга, ши миллион совгIа саг чу а озаш. 20 эзар совгIа тайп-тайпарча дешаех лекцеш йийшай 1 миллиони 800 эзари саго ла а дувгIаш.

ДIадахача шера вIашагIъелла болх беш хиннай 6 республикански агитпоезд. Уж хиннай наха болх беча 300 моттиге, 30 эзар совгIа саг чу а лоацаш. Концерташ увттадарал совгIа агитпоездий доакъашхоша лекцеш йийшай вай парте дунен халкъашта юкъерча политиках, СССР халкъий интернациональни доттагIалах. Укх тIеххьарча хана республика районашка яха Дай-мехка тIем тIа Сийлахь-йоккха Котало яьккха 30 шу дизара а РСФСР Лакхехьарча Советен моттигерча Советашкен хоржамаш дара а хетабаь болх беш хиннай ши агитпоезд. Иштта республика къахьегамхошта интернациональни а патриотически а кхетам луча хьинаре дакъа лоац 34 дIа-юха лелачa автоклубаша, бIаь совгIача агитбригадаша, районни агитпоездаша.

МагIалбике традици а хинна дIаэттад Сунженски а Грозерча Ленински а районашца цхьана тIом хиннача моттигашка хьажа ухилга. Иштта чакхъяьккхай Черсий-Балкхаройчени Къилбаседа - ХIирийчени кагирхошца цхьана мотопробег. Назрановски районе чакхдаьхад Къилбаседа-ХIирийчен Пригородни района къахьегамхошца вIашагIкхеташ доттагIала кIираш. Каст-каста цхьана чакхдоах «Марсен жIовнеи» цIей Грозерча Заводскойи Урус-Мартанен районаша, доттагIала кIираш Грозерча Ленински а Грозненски юртарча а районаша.

Укх тIехьарча хана республикерча культучрежденеша къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта лелабу къахьегамхошта патриотически кхетам балара болх. Клубашка, культура цIеношка кийчъяьй тIема а къахьегама а сийлен уголокаш, граждански оборона Iомаяра уголокаш, торжественно дIател хьалхара паспорташ, — накъабоах Советски Эскаре гIулакх де болхараш, чакхйоах тIема ветеранашца, хIанз эскаре гIулакх даь цIабаьхкарашца вIашагIкхетара сайренаш.

Интернациональни республика я Нохч-ГIалгIайче. Тайп-тайпарча 30 совгIача къамех нах бах вайцига барт-цхьоагIо йолаш. Цу дерригача къамий викалаша дизза кхоачашду Даьхенна-хьалхашкара шоай декхар. Цо гойт тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхой патриотически а интернациональни а уйлаш вIашагIкхеташ хилар, шоаш советски халкъах хиларах цар курал елга.

Цунца цхьана белгалдаккханза даргдац хIанз а вай обществе националистически а шовинистически а вар лета нах нийслулга. Цар новкъарле ю халкъий доттагIал чIоагIдара, толамца коммунистически вахар хьалдара. Цу хьакъехьа вай кхеташ хила деза цхьан даькъе национализм дына гIулакхаща вIашагIкхеташ хиларах. ХIаьта тIехьадиса дына гIулакхаш эггара халагIа наха юкъера дIадоаларех ма-дий. Царца къовсам лоаттабеча йоккха моттиг кхоач культура болхлошка. Культура учреждененшка каст-каста чакхйоах «Iилмен дын сага вахарах, валарах», «Саг, лаьтта, вселенни», «Тахани шариIати» яха а кхыйола а сайренаш, дына духьалара чулоацам болаш дагахьара журналаш, тайп-тайпара кхы гIулакхаш.

Республика культучреждененшка дукха хIама ду наха къахьегамца кхетам балара, къаьстта кагирхой коммунистически къахьегам дукха безаш хьалкхебара. Клубашка, культура цIеношка каст-каста хул къахьегама ветеранашца, Социалистически Къахьегама Турпалашца, балха хьалхIе лелаерашца кагирхой вIашагIкхетара сайренаш.

Наха патриотически, интернациональни, атеистически кхетам луча, керда коммунистически саг хьалкхевеча хьинаре дакъа лоац республикерча библиотекай болхлоша.

Республикерча культучреждененша тайп-тайпарча лостамех чакхбоаккхача балхо доккха новкъостал ду партийни организацеша къахьегамхошта юкъе дIахьош бола беррига идейно - политически болх тоабара, нийслагIча пятилетка декхараш толамца кхоачашдара дуккхача къамех бола Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой оарцагIбаха.

Белгалдаккханза даргдац культура учреждененша наха патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара беча балха цIенхашта кхоачамбоацараш долга а.

Нохч-ГIалгIайчен драматургаша кIезига язъю вай заманхочоа хетаяь пьесаш. ХIаьта театрий коллективаша а йоагIгIача тайпара йоакхо яц шоай репертуара юкъе хьош йола спектаклаш лакхача художественни боарамах, кIоарга идейни маIан долаш хилийтара.

Цхьайолча культучреждененша шоай болх района, боахама хьалхашка латтача беккто кхамерча декхарашца айхха бувзам болаш лелабац хIанца а. Дукха кхоачамбоацараш да библиотекай балхаца.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш сихагIа дIадоахилга, наха коммунистически кхетам балара болх дIахо шербелга, тоабелга иштта да республика культучреждений сийлахьа декхар. Из декхар кхоачашдара шоай низи хьинари кходергдац республика культуран искусствай болхлоша.

ХЬ. КУРКИЕВА,
республика культура министра заместитель.

ДАИМ ДЕКАРГДОЛА МУГIАРАШ

Дукха саг хургвац къона волча хана стихаш язъе ца гIорташ. Бакъда наггахьчох мара хилац поэт. Мелла а чIоагIа ларах, массане вIаштIехьдалаш хIаране дег чу дувшаргдолча дешашца ший заман наьха уйлаши гIулакхаши хьахьокха, цар дага латта уйлаш йовза, кIоаргга сина лоIам кхетабе. Ховш да, массе а замах алхха байташ язйора аьнна, бокъонца поэт ца хилча из вIаштIехьа ца доалаш хиннилга. Боккъонца волча поэта мара вIаштIехьдалац заманхошта меттел, тIехьа тIабоагIараштa а диц лургдоацаш дега пхаьнаш тохадолийтача дешашца вайна гонахьара дуне хьагойта, Iалама «мотт» адамий меттала баккха.

Тхона хетачох, цхьадолча даькъе, гIалгIай советски литературе цу тайпарча поэтех цаI волаш гу вайна Чахкиев Капитон.

Чахкиев Капитон стихаш язъе волавеннав ший 12 шу даьннача хана школе деша вагIаш. Республика кепайоазоне, масала «Сердало» а «Ленинан некъ» а газеташ тIа уж араяьнай 1937-ча шера.

1937-ча шера май бетта «Сердало» газета тIа кепатехача «Ще Эскар» яхача ший эггара хьалхарча стихотворене тIа авторо хестаю кхоллама къахьегамах чуенна йоаллача къонача Советски паччахьалкхен машара тIехьара политиках.

Цунца цхьана кIоарга кхетам болча поэто белгалдоаккх Европе тIема цIи лотае кийчо еш фашистски Германи йолга. ДоттагIалца вIаши кхотадена Советски Союза халкъаш, денгара-денга чIоагIлуш доагIа. Ще Эскар лоархI поэто вай мохк дIалаца венна моллагIа а моастагIа эшавергвола тешаме низ.

Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема шерашкарча гIалгIай литература Чахкиев Капитон юкъевера «МоастагIа вохавеш» яхача 1942-ча шера апреле «Сердало» газета тIа кепатехача стихотворенеца.

Ховш да из ха вай мехка эггара халагIа хиннилга. Халача, къизача тIемашка моастагIчун низ Iовдаш, меттахьа тоха ший низ Iоабеш ЦIе Эскар ханна тIехьашка дувла ха яр из. Iалаьмате боккха тIема низ — техникен нахи вIашагIа а теха, хIама ца эшаш еррига Малхбузен Европа атта дIа а лаьца, хIанз Гитлер кортамукъача советски халкъех ший лаьш бе гIертилга белгал а доаккхаш, авторо язду: «Из цIаккха а хила йиш йоацаш хIама да», хIана аьлча ЦIе Эскар, деррига Советски халкъ «Даьхе лораеоацагIдаьннад». Поэт теш моастагIа эшаргхиларах, нийсхо котъяргхиларах.

Хьинаре, творчески къахьег Чахкиев Капитона. Цун стихаш каст-каста ек моттигерча радио гIолла, царна кепа етт «Сердало» газета тIа, «Даьхе», «Къона дегаш», «Репертуара гуллам» яхача гIалгIай йоазонхой юкъарча сборникаш тIа.

Поэзех дика кхеташ гонахьа бIаргагур ший тайпара, къаьгта хьахьокха ховш вале а Чахкиев Капитон ца хаддаш ший говзал лакхьеш хиннав. Дукха ешаш хиннай цо эрсий а, советски а, дунен а классикий произведенеш. Поэт къаьстта дика ховш хиннав къама багахбувцам, наьна мотт. Цо кIоаргга Iомадаь хиннад нохч-гIалгIай хьалхарча йоазонхошта литературе карагI мел даьннар. Цо тоpo еннай поэта литературе ший никъ лаха, ший доа ала.

Из бакъдеш дола тешалаш дуккха доаладе йиш яр. Цхьабакъда вай царех шиъ лоаладича кхоачам бергба. Нохчийн гIалгIайн поэташ дукха безаш пар сий деш, уж лоархIаш язъяь я цун Озиев Ахьмадаи Мамакаев IарбенеI хетаяь стихаш. Нохч - ГIалгIайчен литературе карагIдаьнначох керттердар дика довзаш а цудухьа кхолламе из юха дувца а ца гIерташ дIахо водаши Чахкиев Капитон хилар гойт цун «Аьла-Мовсар», «Модж - Мовсар», «Къаьна Гини» яхача а кхыйолча а ира сатира йолаш язъяьча стихотворенеша. Цар художественни говзалга а пафосага а кхоачаргйолаш наггахьа произведени мара короргьяц нохч-гIалгIай литературе.

Белгалдаккха деза поэтически кхолламга диллача керттерча даькъе Чахкиев Капитон поэт-лирик хиннилга. Ший тайпара а, художественно говза а, кIоарга чулоацам болаш а язъяьча произведенешка поэто хестабу Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце эргабаьккха Дай-мохк, къаьгга хьагойт халкъа вахар, хьагучадоаккх керда вахар хьалдеча новкъарле еш мелдар.

Даьхенна, партена, халкъа хетаьй поэто ший дикагIйола стихаш. Масала, «Ленина парти» яхача стихотворене тIа поэто язду: «Сай еррига стихаш дега цIеца, наб ца еш бийсаш дIаухийташ язъьй аз. Сийле яккхар духьеи баркал алийтеи хьийгадаш аз из къа, хьамсарча халкъа совгIат де хьийгад». Ший халкъ шерача вахара новкъа даьккхар, цун оагIув хьалхальцар сийлахь - йоккха Ленина парти хилар белгалдоаккх поэто.

«Са лоIам» яхача ший цхьаькха стихотворене тIа поэто хестаю Даьхе. Цунах ше Iоваь а хьалкхеваь а нана лерхI цо. Цхьабакъда цун Даьхе мехка хозалах, боккхалах лаьтта ца Iеш, шоай къахьегамца мехка низ чIоагIбеча нахах, цар хьаькъалах, деналах латт.

Iалаьмате дукха хиннад Чахкиев Капитона ший кхолламе кхоачашде лерхIараш. Цхьабакъда уж кхоачашхила дегIа хиннадац, хIана аьлча халача лазаро шерагара - шерага кIалвутар поэт. Цу лазарах 1959-ча шера ший 35 шу долаш кхелха а кхелхар из.

Дагалаттар кхоачашде ший вIаштIехьа ца доалилга бIаргагуш. из дега Iеткъа, ше валалехьа хьалха яздаьча цхьан стихотворене тIа Чахкиев Капитона йоах:

Уйлаш, уйлаш,
Са дега уйлаш,
Саго ца яь уйлаш!
Наькъаш, наькъаш,
Саг ца иха наькъаш,
Са дингза диса наькъаш!

Поэт дийна волаш а из венначул тIехьагIа а «Нана Наьсаре» яха алхха цхьа сборник мара арадаьннадац къаьсттача книжкаца. Цхьабакъда Чахкиев Капитона дикка дукха йисай йистелаьза йола произведенеш. Царна юкъе я стихаш, поэмаш, дувцараш, «Моакхаза лоамаш» яха роман, стихашца язъяь «Умалат» яха роман, «Боадон IиндоргIа» яха дуккха доакъош дола пьеса, стихашца кийчдаь гIалгIай халкъа фаьлгаш, публицистически а литературно - критически а статьяш. Лоаца аьлча, ханал хьалха кхелхача поэта йоккха литературни тIехьале я. Из белгала лоархIам болаш я къаман литература исторена.

Пхийтта шу даьннад поэт кхелха. ЧIоагIа бакъахьа а пайдане а хургдар Чахкиев Капитона кепайоазоне арайийна а йистелаьза йола а произведенеш республика издательстве арахийцача.

Або МАЛЬСАГОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Iуьйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Ф. Достоевский. Фильм-спектакль. 14.40 — Передачай программа. 14.45 — Документальни фильмай программа. 15.15 — Иллиоал СССР халкъа артиста А. Иванове. 16.00 — Босбола телевидени. «Чайковский» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 17.15 — «Агния Барто». Литературах йола передача. 18.00 — Кердадараш. 18.35 — «Къоначар гIулакхаш» (гIалгIай меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Дунехалкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 19.10 — Босбола телевидени. «Радуга» яхача халкъа творчествах йола дунен халкъашта юкъера фестиваль. Венгерски халкъа республика. 19.55 — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Шолохова произведеней оагIонаш тIа гIолла». Фильм-концерт. 22.05 — Босбола телевидени. Классически ашарий концерт. Ленинградера передача. 22.35 — Босбола телевидени. Спортивни передача. Йистеяьлча кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.25 — Л. Малюгин. «ЙиIигаши кIаьнкаши». Спектакль. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмаш. 18.25 — Мехка форда тIарча Портий хьалхле лелаеча коллективий перекличка. 19.10 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.30 — Телефильм. 19.40 — «1975 шера хьувкъам». 19.55 — Шоана, бераш. 20.05 — «БоккхагIчар авторитет» (нохчий меттала).

28 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Iуьйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Хьона къонал». 10.00 — Босбола телевидени. «Радуга» яхача халкъа творчествах йола дунен халкъашта юкъера фестиваль. Венгерски халкъа Республика. 10.45 — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 11.50 — Классически ашарий концерт. Ленинградера передача. 14.45 — Передачай программа. 14.50 — Документальни фильмай программа. 15.20 — Хьамсарча мехка гIолла. Киргизски Советски Социалистически Республика. 16.00 — Шекспир. Литературах йола передача. 17.00 — Босбола телевидени. «Iалма-тахан». 17.30 — Юкъарча хьайбашта — хIара дена йоакхо (гIалгIай меттала). 17.40 — Киножурнал. 17.50 — «Барт болча дезале». «Чечингельстрой» треста АТК коллективе (гIалгIай меттала). 18.10 — Документальни фильм. 18.20 — «02 лахьагIаш я». 18.40 — Музыкальни пауза. 18.45 — Босбола телевидени. «Тахан — пограничника ди». СССР доазув лораеча эскара штаба начальника, инарал-лейтенанта В. Лобанова къамаьл. 19.00 — Пограничникашта лаьрхIа дола концерт. 19.30 — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Футболах дола дунен халкъашта юкъера гIашагIкхетар. ГДР — Польша. ГДР-ера передача. Перерывах «Спортлото» тираж. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Говза кулгаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Юртара горизонташ». 18.35 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 18.45 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсийн, нохчийн меттала). 19.05 — Хоамаш, реклама. 19.10 — Документальни фильм. 19.20 — Цирка артисташ болча хьоашалгIа. 19.35 — Мультфильмаш. 19.55 — «Болхлой смена». Профтехучилищай дешархошта йола программа (нохчий меттала).

РАДИО

27 май

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Нохч-ГIалгIай инструментальни ашараш (гIалгIай меттала). 9.00 — Юртарча коммунистий гIулакхаш (эрсий меттала). 9.15 — «Болхлодепутат Н. Будников» яха корреспонденци (эрсий меттала). 9.25 — Ашараш. 9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «Наьха могашленна дине обрядаша деш дола зе» яха Т. Аушева беседа (гIалгIай меттала). 16.15 — Дика накъаьдоагIаргда КПСС — 25-ча съезда. СССР 50 шу дизара цIерагIча химкомбинатера передача (нохчий меттала). 16.30 — Лирически ашарий концерт. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

28 май

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Юртара коммунисташ болча» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 8.50 — Дай-мехках дола иллеш (нохчий меттала). 9.10 — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат Калырова Яха (эрсий меттала). 9.25 — «Витаминаши могашлени» яха медицински Iилмай доктора И. Ажгихана беседа (гIалгIай меттала). 9.40 — Ашараш. 9.45 — БоккхагIчарна берех лаьца. И. Дружинина беседа (гIалгIай меттала). 16.00 — «Общество закона» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — «Лакхале» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.45 — Юртара вахар (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознен хувцалуш моржаш а йолаш, делкъел тIехьагIа цхьан юкъа догIа а делхаш, ди а къувкъаш малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 20—25, Грозне 23—25 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

27 маера 31 мае ккаччалца хувцалуш моржеш а йолаш, бийсашка хьалхарча ах юкъагIа 11—16, деношка 25—30, II-ча ах юкъагIа бийсашка 7—12, деношка 15—20 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарей культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарей ерей, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 3737.